

Rivalitet och samverkan

Dialogbaseret arbete i svensk fotboll: utmaningar och arbetsmetoder

Almgren, Anders; Lundberg, Filip ; Havelund, Jonas

Publication date:
2017

Document version:
Forlagets udgivne version

Citation for published version (APA):
Almgren, A., Lundberg, F., & Havelund, J. (Eds.) (2017). *Rivalitet och samverkan: Dialogbaseret arbete i svensk fotboll: utmaningar och arbetsmetoder*. Books on Demand.

Go to publication entry in University of Southern Denmark's Research Portal

Terms of use

This work is brought to you by the University of Southern Denmark.
Unless otherwise specified it has been shared according to the terms for self-archiving.
If no other license is stated, these terms apply:

- You may download this work for personal use only.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying this open access version

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details and we will investigate your claim.
Please direct all enquiries to puresupport@bib.sdu.dk

Anders Almgren, Filip Lundberg och Jonas Havelund (red.)

RIVALITET OCH SAMVERKAN

*Dialogbaserat arbete i svensk fotboll:
utmaningar och arbetsmetoder*

ENABLE

Crowd Research Solutions

RIVALITET OCH SAMVERKAN

- Dialogbaserat arbete i svensk fotboll: utmaningar och arbetsmetoder

Redigerad av:
Anders Almgren
Filip Lundberg
Jonas Havelund

© Författarna 2017

Förlag: BoD – Books on Demand, Stockholm, Sverige

Tryck: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Tyskland

ISBN: 978-91-639-4200-6

Förord	5
Sammanhang: social identitet, legitimitet och supporterröster om samverkan och interaktion	7
”Håller isen?”	15
– hur SFSU och SEF gick från motparter till samtalspartners Tony Ernst & Lars-Christer Olsson	
”Att överbrygga misstro”	26
– samverkan mellan SLO:er, supportrar och polis Pierre Nordberg	
”Att återuppbygga förtroende”	38
– om införandet av Evenemangspolis i Stockholm Maria Lemberg	
”Trygg fotboll i Göteborg?”	46
– om samverkan mellan klubb, polis och lokalsamhälle Anders Almgren	
”Rivalitet och samarbete”	58
– interaktion och samarbete mellan olika lags supporterfalanger Eric Sjölin	
”En sorts bristande nyfikenhet”	66
– om relationen mellan supportrar och media John Pettersson	
”Att hantera pöbeln”	74
– bilden av supportrar i offentliga rapporter Mathias Henriksson	
Om författarna	88

FÖRORD

ENABLE är ett forskningsprojekt som finansieras av Gålöstiftelsen i Stockholm och är sammansatt av medarbetare från Sverige, Danmark och Storbritannien. Verksamheten baseras på partnerskap och samverkan mellan svensk fotbolls centrala aktörer – klubbar och nationella fotbollsorganisationer, supportrar och polis – samt akademisk expertis och yrkespersoner från fotbollen i nämnda länder.

Syftet är att stödja svensk fotboll och dess samverkanspartners utveckling vad gäller säkerhet och trygghet, med en evidensbaserad metodik byggd på studier av den svenska fotbollsmiljön samt internationellt erkänd forskning. ENABLE:s ambition är att arbeta tillsammans med våra intressenter för att identifiera och sprida 'good practice' och kunskap när det gäller hantering av folksamlingar, så kallad 'crowd management'. Detta kan gälla exempelvis polistaktik, klubbars service- och säkerhetsarbete på och omkring arenorna, eller att genom utbildningsinsatser sprida fördjupad kunskap kring svensk supporterkultur.

Grundläggande i ENABLE:s arbete är en teoretisk förståelse av sociala identiteter, samt graden av upplevd legitimitet mellan olika aktörer; vi beskriver detta närmare i det första kapitlet. Den upplevda legitimiteten uppstår alltid i mötet mellan olika grupper eller aktörer och temat för den här antologin är därför just gruppöverskridande interaktion.

Bokens syfte är att från ett supporterperspektiv belysa hur viktig interaktionen mellan olika aktörer är för hur normer och kollektiva beteendemönster ska utvecklas. Vi har därför bött skribenter kopplade till supporterkulturen, att utifrån sitt perspektiv skriva var sitt kapitel med fokus på just detta. Återkommande teman är supportermiljöns känsla av att vara utsatt för ett yttre tryck samt orsakerna till detta, men även tankar kring hur man kan arbeta tillsammans med supportrarna för att lösa upp knutarna.

Att vi genom boken ger just supportrarna en röst, innebär inte att vi inom ENABLE anser att enbart det perspektivet är viktigt. Tvärtom måste ett fungerande arbete för en positiv fotbollsmiljö baseras på en balanserad dialog mellan *alla* fotbollens intressenter. Supportermiljön är emellertid troligen den aktör som har svårast att nå ut och tas på allvar i den allmänna debatten om ordningsläget kring svensk fotboll, trots att det i den finns många konstruktiva krafter. Den här boken vill bidra till en större balans.

Slutligen vill vi rikta ett varmt tack till de som bidragit i arbetet med denna bok: Skribenterna, utan vars berättelser och perspektiv hela projektet skulle ha varit meningslöst, men även Anita Almgren som bidragit med värdefull korrekturläsning. Tack till er alla, ert engagemang är varmt uppskattat.

SAMMANHANG: SOCIAL IDENTITET, LEGITIMITET OCH SUPPORTERRÖSTER OM SAMVERKAN OCH INTERAKTION

Supporterskap och fotbollssupportrar är ständiga debattämnen i olika forum – allt från medias nyhetsrapportering och runt fikaborden på svenska arbetsplatser till mötesrum på svenska myndigheter då regelverk utformas och arbetsstrategier läggs upp. Ofta är ämnet kontroversiellt och diskussionerna kännetecknas gärna av heta känslor och dedikerat patos.

Svenskt supporterskap och dess uttrycksformer är dock inte frikopplat från vad som händer i övrigt kring svensk fotboll. Tvärtom, enligt den forskning på vilken ENABLE:s verksamhet är baserad, så är kollektiva beteenden alltid följden av interaktion mellan flera aktörer inom ett givet sammanhang. Till synes små signaler från de olika parterna i ett möte, växelverkar till att driva en situation framåt. Exempel kan vara då polis och supportrar, eller supportrar från olika lag, möts utanför en arena. Hur väl situationen förberetts – i termer av till exempel förberedande dialog, miljöns utformning, personalens placering och utbildning – kommer avgöra om mötet blir positivt eller negativt, avspänt eller laddat. Den teoretiska termen vi använder för detta är *inter-group dynamics*. Poängen med detta perspektiv på 'risk' är att det betonar vikten av aktörsöverskridande samverkan, planering och förberedelser inför ett evenemang. Potentiellt innebär det ett förhöjt

fokus på möjliga konsensuslösningar kring exempelvis fotboll och ett lägre behov av ordningsupprätthållande kontrollåtgärder.

Av det här skälet är det viktigt att alla perspektiv ges utrymme i driften av svensk fotboll. Verksamheten förutsätter delaktighet och medverkan från många parter: klubbar och olika nationella fotbollsorganisationer, polis och räddningstjänst, arenaägare, kommunala instanser, olika lokala aktörer – samt tiotusentals svenska fotbollssupportrar. Allas perspektiv måste bejakas för att ett fungerande säkerhets- och trygghetsarbete ska vara realistiskt. Då just supportrar och supporterskap ofta är omdebatterade och deras medverkan i beslutsprocesserna inom svensk fotboll ibland är ifrågasatt, har vi valt att ge dem ett särskilt fokus här. Någon kan ifrågasätta detta, men orsaken är enkel: Å ena sidan är supporteruttryck helt avgörande för skapandet av den positiva arenastämning som vi vet är en viktig faktor för att locka åskådare till fotbollsarenorna. Å den andra är delar av supporterkollektivet oftast inblandade då ordningsstörningar uppstår. Utifrån ett perspektiv som baseras på idén om kollektiva beteenden som en produkt av *inter-group dynamics*, blir det intressant att fråga sig: går det att utforma mötet mellan supportrar och övriga intressenter på ett sätt som förstärker de positiva uttrycken och samtidigt minskar sannolikheten för de negativa? För att hitta svaret på frågan, är supporterarnas röst helt avgörande.

Syftet med den här boken är att bidra till att lyfta fram denna aspekt; att låta personer med supporterbakgrund belysa interaktionen mellan några av de mest framträdande av fotbollens aktörer. För ändamålet har vi engagerat en rad skribenter med koppling till svensk supportermiljö och bett dem skriva varsitt kapitel på temat "aktörsöverskridande interaktion". Vi har varit med och styrt valen av ämnen, men strävat efter att berättelsen ska vara författarens egen. Vi har särskilt efterfrågat konkreta exempel.

Resten av detta kapitel kommer sätta supporterberättelserna i ett sammanhang, samt kort sammanfatta det som belyses i

temakapiteln. Vi hoppas att boken ska vara både intresseväckande och upplysande.

Intresseföreningen Svensk Elitfotboll (SEF), omfattande de 32 föreningarna i Allsvenskan och Superettan, har formulerat ett mål som anger att deras evenemang ska uppfattas som *välkomnande, säkra, trygga och stämningsfulla* – för alla. Detta är naturligtvis en stor utmaning, eftersom arenabesökarna uppfattar exempelvis trygghet och stämning på olika sätt. Det är dock viktigt att minnas inriktningen: fotbollen är till för alla.

Faktum är att motsvarande universella målsättning även finns för det offentliga rummet – exempelvis en stadskärna. Enligt Europakonventionen för mänskliga rättigheter (ECHR), till vilken Sverige är anslutet, så ska alla ha fri rätt att och tänka som de vill (artikel 9), fri rätt att på ett ansvarsfullt sätt uttrycka detta som de vill i tal eller skrift (artikel 10) samt fri rätt att arrangera eller delta i fredliga samlingar eller möten (artikel 11). Det finns alltså en omfattande frihet för tanke, att uttryck tankarna samt att röra sig ute i samhället. Oftast ser man detta som politiska rättigheter – rätten att bilda opinion, demonstrera eller ansluta sig till politiska partier eller fackföreningar. Faktum är dock att de inte är specificerade mot politik, utan gäller även kulturella uttryck. Därmed måste de tillämpas även på fotbollen: fotbollspubliken har rätt att leva ut sitt engagemang. Men samtidigt har alla har ett ansvar för att detta inte inskränker andra människors motsvarande rättigheter. Att från ordningsmaktens eller arrangörens sida se till att detta respekteras kan låta omöjligt. Hur kan man närma sig en sådan uppgift?

Det finns inga metoder som garanterar att störningar aldrig uppstår. Däremot visar decennier av studier, att om vissa gynnsamma basvärden uppnås i den interaktion – de *inter-group dynamics* – som omger fotbollen, så minskar sannolikheten för problem. Ett centralt sådant basvärde, är att man strävar efter en känsla av *legitimitet* mellan alla inblandade aktörer. Detta gäller i

allt från evenemangens utformning, över personalens utbildning, utrustning och arbetsmetoder till hur man efterarbetar olika händelser.

Centralt för att uppnå legitimitet, är hur en annan teoretisk storhet – *makt* – hanteras. Liksom exempelvis i lagstiftningsprocesser, förutsätter legitimitet att alla aktörer har en chans att delta i och påverka olika händelseförlopp. Legitimitet gynnas av att alla aktörer ges en chans att uppnå sina mål, så länge de inte bryter de ramar som evenemanget eller lagstiftning anger. Det ska dock betonas att legitimitet inte är det samma som att alla alltid ska vara överens. Ibland kommer exempelvis vissa supportrar bryta mot regler och arrangör eller ordningsmakt svara. Men när det inträffar, så kan man åtminstone eftersträva en känsla av att motåtgärderna sker på ett regelrätt sätt: att det är *professionellt, proportionerligt, rättssäkert* och så vidare.

Varför är då legitimiteten viktig? Detta kan illustreras med hjälp av den socialpsykologiska teorin *Elaborated Social Identity Model (ESIM)*, en teori som är central inom ENABLE:s verksamhet. Enligt denna kan folksamlingar och sociala grupper, i vissa sammanhang och under vissa förutsättningar, ses som en samling individer med en eller flera gemensamma *sociala identiteter*. I folksamlingar finns det alltid många sådana – supportrar kan exempelvis identifiera sig med olika typer av supporterskap eller subkulturella inriktningar – och även enskilda individer kan omfattas av olika typer av sociala identiteter exempelvis beroende på i vilket umgänge de befinner sig. Kännetecknande för en kollektiv identitet är att en gruppsolidaritet utvecklas och att gemensamma normer, värderingar och uppfattningar om hur omvärlden fungerar, växer fram inom gruppen. Dessa normer och värderingar kan möjliggöra eller begränsa olika typer av beteenden. Exempel från supportertermiljön kan vara att klubblojalitet, ideellt arbete för sin förening och aktivt stöd från läktarna värderas. I delar av den sociala gruppen kan dock även mera potentiellt problematiska värderingar odlas, exempelvis att vissa otillåtna

uttryck för supporterskap anses legitima (tex pyroteknik), eller uppfattningar om att vissa aktörer per definition är motståndare (tex polis eller förbund).

Man ska dock minnas två saker angående social identitet och ESIM. För det första odlas de sociala identiteterna och dess normer och värderingar i relation till omgivande aktörer – detta är en av innebörderna av "inter-group dynamics". Gemensamma upplevelser och kollektiva minnen inom en grupp (som ofta baseras på subjektiva uppfattningar om olika händelseförlopp), kan därmed förstärka normerna – eller förändra dem. Det är det sistnämnda som gör relationsbyggande interaktion så viktig; med god samverkan och planering kan man motverka utvecklingen av vissa destruktiva normer.

För det andra ska man minnas att teorin om sociala identiteter inte isolerad till fotbollssupportrar eller andra subkulturella fenomen. Till exempel poliskåren kan analyseras utifrån ESIM-teorin – och det finns inget som säger att de normer som utvecklas i delar av kåren är mera balanserade än de som odlas i delar av supportertermiljön. Detta reser frågan: Vad händer om två grupper, som så ofta möts kring svenska fotbollsevenemang, börjar odla negativa uppfattningar om varandra? Begreppet legitimitet handlar om just detta förhållande. Målet är inte nödvändigtvis att alla parter ska vara överens om allting. Legitimitet handlar snarare om att de ska ha en grundläggande, ömsesidig förståelse och acceptans för motpartens synpunkter och önskemål.

För att hantera detta, rekommenderar forskningen – och därmed ENABLE – ett förhållningssätt kring svensk fotboll som baseras på samverkan mellan, kunskap om och respekt för alla inblandade aktörer. Det är med detta i åtanke som vi formulerat temat för föreliggande antologi. Vi vill betona vikten av interaktion mellan alla fotbollens aktörer och vi vill, genom att ge ordet till skribenter från supportertermiljön, bidra till att sprida kunskap om denna intressentgrupp.

Vad kommer då läsarna mötas av i denna antologi?

I **kapitel 2** beskriver **Tony Ernst**, MFF-supporter och bland annat tidigare ordförande i Svenska Fotbollsupporterunionen (SFSU), hur han var med och utvecklade samverkan mellan SFSU och SEF. Kapitlet är utformat som en mailväxling mellan honom och SEF-ordföranden **Lars-Christer Olsson**. Förutom att det beskriver en remarkabel förändring av relationen mellan företrädare för supportertermiljön och SEF, så exemplifierar det även aspekter som är viktiga då ett tidigare förtroendeunderskott ska repareras: att informella kontakter mellan personer på centrala positioner fungerar, att förtroenden bevaras, löften hålls och inte minst att man har modet att, som Ernst skriver, prova om "isen håller".

I **kapitel 3** beskriver **Pierre Nordberg**, SLO i Malmö FF, hur de utmaningar som finns i dialogen mellan polis och supportrar, samt hur han som SLO kan bidra till att överbrygga misstron. Texten presenterar SLO-rollen, beskriver hur hans kontakt med polisen ser ut och ger dessutom konkreta exempel på hur ett aktörsöverskridande, dialogbaserat arbete kan organiseras.

I **kapitel 4** berättar **Maria Lemberg**, Hammarbysupporter, tidigare styrelseledamot i Bajen Fans och nu sekreterare i SFSU, om hur hon upplevde implementeringen av Evenemangspolisen¹ i Stockholm. Texten tar avstamp i den motsättning mellan polis och supportertermiljön som Nordberg berör och ger därefter perspektiv på hur Evenemangspolisen – ett av polisens verktyg för att kunna möta supportrar bättre – kan fungera. Texten tar även upp de utmaningar som kan finnas då nya enheter och arbetsmetoder utvecklas och införs.

¹ Evenemangspolisen består av poliser med en uttalat dialoginriktad roll och fokus på supportertermiljön. De ska bygga en långsiktigt hållbar relation med supportrarna, baseras på förtroenden och ansvar snarare än regelsanktionering eller lagföring. Evenemangspolis finns ännu så länge bara i Stockholm, men en process pågår för att sprida konceptet till övriga polisregioner.

I **kapitel 5** skriver **Anders Almgren**, supporter till IFK Göteborg och före detta SLO inom föreningen, nu projektledare i ENABLE och en av redaktörerna för denna bok, om hur ett brett samarbete mellan klubbar, polis och lokalsamhälle kan se ut – i detta fall i Göteborg. Texten exemplifierar lyckad samverkan, men beskriver även hur ett brett arbete även på kommunal nivå kan bli lidande av en sned kunskap om fenomenet supporterskap, med lägre effektivitet och måluppfyllnad som följd.

I **kapitel 6** ger **Eric Sjölin**, tidigare ordförande i Guliganerna och nu SLO i IF Elfsborg, perspektiv på hur lagöverskridande interaktion mellan supportrar utvecklats och formaliserats de senaste tjugo åren. Avstamp tas i 90-talets informella utbyten av fanzines² och inspelade läktarklipp via VHS-band, över hur ett mera ordnat samarbete växte fram kring specifika sakfrågor, till hur dagens nationella supporterorganisation SFSU grundades.

I **kapitel 7** ger **John Petterson**, IFK Göteborgsupporter, tidigare skribent på supporterbloggen *Baraben på Glenn Hysén* samt medförfattare till Supporterklubben Änglarnas jubileumsbok *Vi som är från Göteborg...*, sin bild av hur supportrar framställs i media. Han beskriver hur 90-talets och det tidiga 2000-talets "gammelmedia" dominerades av ofta moraliserande "krönikörmän", hur en ny generation bloggande journalister fick konkurrens från webbaserad supporterjournalistik och hur dagens sportjournalister nyanserat bilden av fotbollssupportrar. Överexponeringen av det negativa finns kvar, men är inte lika ensidig längre – och framför allt kan den påverkas.

I **kapitel 8** levererar slutligen **Mathias Henriksson**, även han IFK Göteborgsupporter och före detta styrelseledamot i Supporterklubben Änglarna, en genomgång av hur offentliga rapporter beskrivit fotbollssupportrar genom deskriptioner och

² Fanzinen var tryckta tidningar eller häften, som supportrar själva producerade och sålde på läktarna. De var ett av de främsta forumen för supportersubkulturen innan internets bloggar och sociala medier tog över.

åtgärdsförslag. Analysen tar på sätt och vis avstamp i Petterssons mediakapitel, då den börjar med en hundra år gammal medial beskrivning av supportrar. Texten drar därifrån en linje fram till tonläget i de senaste trettio årens offentliga rapporter.

"HÅLLER ISEN?" – HUR SFSU OCH SEF GICK FRÅN MOTPARTER TILL SAMTALSPARTNER

Av Tony Ernst, medförfattare Lars-Charister Olsson

Nedan följer en mailkonversation mellan mig själv, Tony Ernst, och Lars-Charister Olsson. Vi har fått i uppdrag att diskutera relationen mellan SEF och SFSU och nyttan av att de båda organisationerna närmat sig varandra. Detta kräver dock en kortare tillbakablick.

Lars-Charister Olsson valdes till ordförande för SEF 2012, samma år som jag också valdes som ordförande för SFSU. Jag och Lars-Charister hade träffats ett tag innan dess, när vi, i någon sorts konsultroller, försökte strukturera upp en plan för ett närmande mellan SEF och SFSU. När vi båda två valdes till ordförande för respektive organisationer så var manegen så att säga krattad. Man ska ha klart för sig att det varit ganska frostiga relationer mellan SEF och supporter miljön sedan SFSU:s start 2008. Man hade svårt att enas om i princip varenda fråga. Under min ordförandeperiod, som sträckte sig fram till och med 2015, skedde en ganska remarkabel utveckling, som på sätt och vis manifesterades då SFSU och SEF våren 2014 undertecknade ett manifest där man deklarerade att man var »officiella samtalspartners«.

Tony till Lars-Charister, mail 1:

När folk frågar om hur relationen mellan SFSU och SEF kunde gå från någonting mitt emellan icke-existerande och ansträngd till där

vi står idag – att man är officiella samtalspartners – så brukar jag alltid svara att den stora anledningen är du, Lars Christer. Om inte du hade tagit det där första steget att gå SFSU till mötes, och verkligen vågat prova om »isen höll«, så undrar jag om vi hade stått där vi står idag. Jag undrar hur mycket av en chansning det var för dig? Och jag undrar hur mycket motstånd du mötte? Jag misstänker att det fanns folk ganska högt upp i fotbollshierarkin som inte tyckte att man överhuvudtaget behövde snacka med de där »bengaleldande huliganerna«?

En annan sak som slår mig när jag sitter och tänker på hur SFSU och SEF närmade sig varandra är hur mycket svensk fotboll förändrats under de här fem-sex åren. Dels har supporterrörelsen demokratiserats och formaliserats – det finns idag ett sammanhållande organ (SFSU) att lita på, ett som man kan överlåta debatten åt. Dels har SEF förändrats och mer än något annat professionaliserats. Jag ser en enorm skillnad i hur SEF och svensk elitfotboll sköts nu jämfört med 2010-2011. Allting är uppstyrt på ett annat sätt, vad gäller möten, överenskommelser, beslut. Det finns en mycket tydligare och tryggare struktur. Till detta kan man också lägga att medier fått en större förståelse för hur svensk fotboll är strukturerad. Och sist men inte minst: under den här eran så har också SLO-rollen implementerats, något som jag tror har hjälpt till att överbrygga klyftan mellan supportrarna och fotbollens makthavare.

Jag lär mig också just idag att allsvenskans omsättning (exklusive spelarförsäljningar) har ökat 50 procent på sex år. Det här minns jag att jag satt och tjatade om för fyra-fem år sedan: att det kommer att ge ekonomiska fördelar att involvera supportrarna. Att alla kommer att tjäna på att supportrarna känner sig delaktiga. De flesta klubbar har idag duktiga sälj- och PR-avdelningar, men det är de facto så att supportrarnas driv och intresse säljer ännu mer biljetter. Det går bra för svensk fotboll just nu. Jag minns när vi träffades en av de första gångerna, Lars-Christer, det här var innan någon av oss hade valts in som ordförande för respektive

organisation. Det var på gång, men det var ännu inte stadfäst. Måste ha varit vintern 2011? I alla fall, redan då minns jag att du kom med en vision om »Nordens bästa liga« och så la jag till: »Världens bästa supportrar«. Vi är väl inte riktigt där än, men en ganska bra bit på vägen?

Lars-Christer till Tony, mail 2:

Ja, det är väldigt mycket positivt som har hänt i relationen mellan SEF, föreningarna och våra fans när man ser tillbaka några år. När man nu står mitt i verksamheten och ibland tycker att problemen dyker upp som svampar ur marken, kan det vara svårt att se allt det positiva som faktiskt har hänt. Och, det har ju inte hänt av sig själv direkt. För mig var det dock aldrig någon chansning att försöka involvera SFSU mer i verksamheten. Redan några år tidigare hade jag tagit samma initiativ på europeisk nivå genom ett närmande till Supporters Direct och supportrarernas initiativ att försöka organisera sig över hela kontinenten. För första gången kom fotbollens viktigaste stödgrupp, föreningarnas fans, med i de europeiska fotbollsdiskussionerna. Det blev övervägande positiva reaktioner på det, även om en del inte ville se den utvecklingen.

Det var på hösten 2010 som SEF drog igång sin förändringsprocess på allvar. Jag fick i uppdrag att försöka konvertera en framtidsutredning från teori till praktisk verksamhet och just då dök ni upp med ett väldigt intressant koncept som fans och klubbar skulle kunna samverka kring. Det gällde att skapa bättre arrangemang på våra arenor och vi kallade det för "Arenans kretslopp". Det började med brainstorming på en restaurang i Malmös nya hamnområde där du och ett par andra idérika gossar träffade mig och Tommy Theorin (dåvarande generalsekreteraren i SEF; red anm), för att se om vi kunde skapa något tillsammans som både klubbar och fans skulle kunna samlas kring.

Ett av problemen som vi hade då var att SFSU var en lite skör organisation och de allra flesta kontakterna skedde direkt mellan

respektive klubb och de egna grupperingarna av fans. Relationerna var inte alltid så positiva och i flera föreningar fanns det grupperingar av fans som drog i olika riktningar. SEF var väl också skör i den bemärkelsen att flera föreningar var motståndare till att SEF skulle engagera sig i frågor kring supportrar. Dessutom hade vi i hela fotbollsapparaten folk som var negativa till fans, eftersom så många bara kopplade dem till ordningsstörningar och inte såg eller förstod alla positiva möjligheter.

Det var lite uppförsbacke i relationerna, både hos SEF och SFSU. Det var först när du bestämde dig för att ta ordförandeskapet i SFSU som vi fick ordning på relationerna och som vi kunde börja lita på varandra. Jag tror att det var just det som gjorde att vi kunde få fart på relationerna, det faktum att det fanns några stycken som vågade lita på varandra och därmed ta de steg som krävdes för att vända utvecklingen till något positivt. Det var naturligtvis lite riskabelt i början men visade sig ganska snart vara värt risken.

Tony till Lars-Christer, mail 3:

Det om Supporters Direct är intressant. Jag minns att jag ganska tidigt kom i kontakt med dem. Idag har jag lärt känna flera av de som är aktiva där, och de var väldigt imponerade av det steg du tagit och de uppmuntrade mig att våga lita på dig. Det är ju så när man är supporter: man är luttrad, man tycker man har hört allt förut – föreningsledare som påstår en sak på ett medlemsmöte men så händer det något helt annat, eller liknande grejer. Så jag var nog inte helt säker på det vi körde igång. Men jag är väldigt glad att vi vågade. Jag minns de där första middagarna, det var tvillingarna Solér (tidigare styrelseledamöter i MFF Support; red anm) som var inblandade, som det brukar vara när något bra är på väg att ske inom supporterrörelsen. Och »Arenans kretslopp« var Per Solérs idé. Han skrev ner den och jag minns att du använde den vid ett anförande för regeringen som jag också var med på. Då var man stolt.

En annan person som jag gärna drar in i detta är Mats Enquist, SEF:s generalsekreterare. Han kom in med en jänkla energi och var väl den som först lanserade idén om »Fotbollsfamiljen«. Att vi, SEF och SFSU, gemensamt skulle kunna stå för saker. Jag minns att många tyckte det var konstigt i början, media och politiker bland annat, att vi hade samma åsikt i diverse frågor. "Va, tycker ni likadant?", kommer jag ihåg att en högt uppsatt politiker sa till mig och Mats en gång på ett möte. Som om det inte skulle kunna låta sig göras. Det var ju din idé från första början, att vi helt enkelt inte skulle bry oss om de frågor där vi tyckte olika, utan istället fokusera på det som vi kunde enas kring. Hur smart som helst. Och det visade sig ju med åren att det egentligen bara var en fråga där vi inte kunde enas: pyrotekniken. Men även där kunde vi styra mot samma håll, genom att ta fasta på möjligheterna till legal pyroteknik.

Jag tror att man kommer att se tillbaka på de här åren, 2010-2015 cirka, som viktiga år inom svensk fotboll. Jag är, när jag tillåter mig att fundera på det, rätt stolt över det vi åstadkom. Många saker sågs som helt ouppnåeliga när vi började. Jag vet hur jag fick tjata på folk: "Jag lovar, de kommer att lyssna på oss". Det fanns en stor misstro från supporterhåll, precis som det du beskriver från många inom SEF. Jag minns så många segrar, från små saker till stora. Allt vi kunde genomföra gemensamt, men även sådant där vi tog strid för något och så backade ni oss. Du höll alltid vad du lovade, det kommer jag aldrig att glömma. Ta striden om 51 %-regeln, bråket om huruvida Riksidrottsförbundet skulle fortsätta reglera att idrotten ska vara demokratiskt organiserad, till exempel. Där hade ju fotbollen mer eller mindre bestämt sig för att rösta ja till en stadgeändring vid RIM (Riksidrottsmötet) i Luleå 2013, men när supporterrörelsen vände vinden via motioner till föreningarnas årsmöten våren 2013 och SEF tog ställning för vår linje, så hade du inga problem att tydligt driva den linjen istället. Man ska ha ideal och ha mod att följa dem, men man ska också kunna vara pragmatisk.

Lars-Christer till Tony, mail 4:

Det där med att leta efter det man har gemensamt brukar inte vara så dumt. Nu försöker jag med samma metod i det nya internationella uppdrag jag har som ordförande för de professionella fotbollsligorna i Europa. Tänk vilken kraft de samlade ligorna skulle ha om de gjorde just det, koncentrerade kraften på det de har gemensamt istället för att träta om olikheterna. Vi får se om det lyckas.

Det finns en fråga som jag grunnat på lite då och då. Varför tog du på dig uppdraget som ordförande i SFSU? Vad var det som gjorde att du tog steget? För, om jag inte minns fel så var det ganska turbulent i din egen förening mellan fans och ledning. Det var inte självklart att styrelsen skulle diskutera med er och det var lite småstökigt även på årsmötena.

Nu är jag glad att du tog uppdraget, för SFSU var en väldigt spretig och lös organisation innan du tog vid. Diskussionerna mellan SEF och SFSU, i de få fall de fanns, gällde nästan alltid läktarproblem och det gjorde att Stockholmsklubbarna var totalt dominerande med följden att ett stort antal så kallade »landsortsklubbar« tog direkt avstånd från SFSU. Dessutom var det väldigt svårt att föra en vettig dialog för man visste aldrig vem som skulle representera SFSU och ibland dök de inte upp alls.

Det var väl dessutom så att före 2012 hade ni väldigt få kontakter med SvFF? Jag upplevde i alla fall att det var efter att vi fått någorlunda ordning som även förbundet inlemmades på ett meningsfullt sätt och Karl-Erik (Nilsson, ordförande i SvFF; red anm) har ju dessutom delat vår uppfattning att det är samtal, inte huvudsakligen bestraffningar, som leder framåt. Han har fått arbeta för den inställningen i förbundsleden skall du veta. Det fanns många hökar som tyckte att den enda lösningen var att straffa folk till lydnad och det fanns en hel del föreningsledare som delade deras uppfattning. Men det var få som kunde peka på lyckade resultat av metoden i det förgångna.

Två av de tyngsta resultaten vi uppnått med samarbetet är väl just den ändrade inställningen till bestraffningssystemet mot klubbar och individer, samt att vi lyckades bli av med det helt kontraproduktiva poliskostnadssystemet. När man ser på dessa så här i backspegeln har man svårt att förstå att de någonsin konstruerades. Förutom att de hade uppenbara brister, så stred de ju faktiskt mot den allmänna rättsuppfattningen i konungadömet Sverige – att man skall försöka leda utvecklingen framåt genom ”korrigerigering” istället för med ”våld”.

Tony till Lars-Christer, mail 5:

Ja, varför tog jag mig an uppdraget som ordförande i SFSU? Det kan man fråga sig. Alltihop gick ganska fort. Jag hade kommit med i styrelsen bara året tidigare, och så kände plötsligt Victor Capel (Tony Ernsts föregångare som ordförande i SFSU; red anm) att han nått vägs ände. Jag hade ju en bakgrund som ordförande i MFF Support, under åren 2005-2009, och det fanns egentligen ingen annan lämplig person. Det har visat sig att det är bra om ordföranden i SFSU kommer från en stor klubb, men inte från någon av de tre stockholmsklubbarna. Då slipper man pratet om lojaliteter. Då återstår ju om vi ska vara ärliga bara två klubbar där supporteraktörerna är vana att arbeta i riktigt stora sammanhang: IFK Göteborg och Malmö FF. Så när valberedningen frågade mig under hösten 2012 så tackade jag ja, utan att fundera så mycket på det. Jag hade ju redan etablerat en relation med dig, och det kändes som det allra viktigaste för uppdraget. Sen tror jag, om jag får lov att skryta ett slag, att jag passade rätt bra, speciellt med det mediala. Jag har inga problem att uttrycka mig framför kameran. Något som kom att bli viktigt, speciellt de första åren. Men det har på inga villkor varit en one-man-show, det här. Många har jobbat, lite mer i det tysta. En person som det är omöjligt att inte nämna är Lena Gustafson Wiberg, som var min vapendragare i styrelsen under alla

år. Parallellt gjorde (och gör) hon ett hästjobb som SLO i Djurgården.

När det gäller kontakterna med SvFF så var de, precis som du säger, väldigt sporadiska, och, tyvärr, ansträngda. Utan att kasta för mycket skit på andra personer så kan man säga att det vände med Karl-Erik Nilsson vid ordförandeposten i SvFF. Han var, precis som du, villig att öppna en ny, blank sida, och en förespråkare för samtal istället för stängda dörrar.

Mina främsta minnen från min tid vid ordförandeposten är nog alla våra informella träffar på Café Mäster Hans i Malmö. Där löste vi upp många knutar och kunde se till att relationerna mellan SFSU och SEF flöt på. En gång fick vi sällskap av Karl-Erik också och jag kommer ihåg att jag tog en selfie och la ut på sociala medier. En halvtimme senare hade samtliga stora tidningar ringt och undrat vad som var på gång. "Vi tog en fika tillsammans", minns jag att jag svarade. Man var nog inte så vana vid att supportrar, förbund och ligaföreningen hade den typen av relation. En annan sak som dyker upp nu när jag tänker tillbaka är när vi gemensamt blev inbjudna av Smålands fotbollsförbund till en träff i Jönköping. Vi höll ett anförande tillsammans och efteråt var alla helt paffa över att fotbollens familj kanske ändå kunde lösa de problem vi hade gemensamt, istället för att stänga varandra ute. I rummet satt såväl höjdare från Jönköping Södra och Husqvarna FF som "vanliga" supportrar och ultras till de bägge klubbarna. Till och med Lars-Åke Lagrell (ordförande i SvFF 1991-2012; reds anm) var där och lyssnade till oss. När vi tog tåget hem på kvällen så kändes det hoppfullt på något vis. Sådana minnen tycker jag gör att det har varit värt det, alla timmar man lagt ner.

Precis som du säger så är några av våra främsta bedrifter hur vi gemensamt har löst polisnotorna samt bestraffningssystemet. Jag kommer såväl ihåg hur det lät när man diskuterade till exempel bötesystemet med de som bestämde inom svensk fotboll innan du dök upp. "Det här går inte att ändra på, det här är ju klubbat och bestämt". Och om man då påpekade att det var ett uselt och

synnerligen orättvist system, så fick man svaret: "Jo, det har du rätt i, men det är ju det system vi har". Jag är glad att du och dina kollegor kom och tog tag i det med er pragmatism och övergripande idé om hur svensk fotboll skulle se ut.

Under de här åren, när SFSU och SEF närmat sig varandra och blivit officiella samtalspartners, så har vi de facto tagit oss igenom några fruktansvärda händelser. Dödsfallet i Helsingborg vid premiären 2014 var ju det värsta. Jag tror att vi hade fått se betydligt värre repressiva åtgärder och vansinniga uttalanden från myndigheter om inte vi hade stått enade i frågan. Detsamma gäller avbrutna matcher, vare sig det har berott på inkastade föremål eller pyroteknik eller vad det nu kan ha varit. Det känns som att media har förstått det också. Man har inte börjat med: "Ska vi lägga ner fotbollen nu?" som första fråga, utan har velat ha lite mer insiktsfulla kommentarer. Jag är av den bestämda åsikten att det här samarbetet mellan SFSU och SEF har varit viktigt för att föra fotbollen i Sverige framåt. Idag snittar vi nästan 10 000 i publik i allsvenskan och för andra året i rad så har över två miljoner människor gått på allsvensk fotboll. Det är en rätt så stabil grund vi byggt.

En sista sak innan jag stänger dörren: SFSU har varit ganska mycket ute i Europa på olika supporterträffar, anordnade antingen av Supporters Direct eller Football Supporters Europe. Vi är, vill jag hävda, en aktiv part i det europeiska supportersarbetet. Och när man berättar om hur det fungerar i Sverige, hur relationen är mellan SFSU och ligaföreningen, så får man alltid förvånade blickar som svar. Jag minns en träff i Hamburg där jag berättade att du och jag brukade fika en gång varannan månad, för att lite informellt uppdatera varandra om vad som var på gång, och att jag även brukade ringa Karl-Erik med jämna mellanrum också, för att hålla honom i loop. Där satt supporterrepresentanter för alla stora ligor runt om i Europa och gapade som fågelholkar. Det samarbete vi har i Sverige är unikt, vågar jag påstå.

Lars-Christer till Tony, mail 6:

Ja, du var verkligen "mediavänlig" när du kom in i SFSU och hatten blev fort en klassiker. Jag funderar också på att börja med hatt när jag blir gammal.

Du har rätt när du summerar vad vi, SEF och SFSU, åstadkommit på ganska kort tid tillsammans. Vi har kommit en bra bit, men har mycket kvar att ta oss an. Nu har Sofia Bohlin tagit över efter dig som ordförande i SFSU och vårt samarbete har börjat bra. Mats Enquist, Sofia och jag träffades bland annat efter matchen i Göteborg mellan IFK och AIK hösten 2016. Det måste ha varit en av de bättre matcherna i det årets allsvenska och stämningen var god på arenan med ett väldigt fint tifo och en del humoristiska kommentarer på banderollerna, så som det anstår göteborgare. Vi satt en bit in på sena kvällen i en av de centrala hotellens lobbybar och resonerade om hur året gått och vad som ligger framför oss.

Vi har äntligen fått struktur i hur vi arbetar med säkerhetsfrågor och matcharrangemang. Dessa båda faktorer kommer att bli helt avgörande för vår framtida utveckling i elitfotbollen. På säkerhetssidan har vi i år installerat en helt ny institution som vi kallar "riksombud". De skall se till att säkerhetsfrågorna prioriteras upp från både institutionernas, SvFF och SEF, m fl, och klubbarnas sida. De håller i gemensamma förberedelser och matchdelegater samtidigt som de ser till att följa upp vad som händer efter en match och hur den lärdomen skall tas vidare till nästa. Precis som med de andra frågorna vi attackerat, var det lite trögt i dörröppningen men nu har arbetet accepterats av alla inblandade. Vi har full support från SFSU och föreningarna i de här strävandena. Det känns bra och är något att bygga vidare på.

Arenans kretslopp är i högsta grad aktuellt nu också. Hela vårt gigantiska IT-projekt, EFIT, tar sin utgångspunkt i våra arrangemang. Det är där vi måste bygga förtroende, spänning, underhållning och grunden för den ekonomiska utvecklingen i våra klubbar. Forskning säger att kopplingen mellan ekonomisk styrka

och långsiktiga sportsliga framgångar är så stark som drygt 90 %. Detta oberoende av om man ser det i ett nationellt eller internationellt perspektiv. Vi är på god väg att etablera Allsvenskan som Nordens bästa liga och vi har skruvat upp ambitionerna till att inte enbart jämföra oss med fotbollsgrannarna.

Fulla arenor, säkra arrangemang, bra medieproduktioner och fantastisk stämning ger ännu bättre fotboll, spännande matcher, internationell framgång och starkare ställning i det svenska samhället.

I den meningen har vi mycket av både resan och målet med det vi sysslar med. Det är skönt att kunna konstatera att såväl supportrarna och klubbarna som SEF är rätt överens om hur vi skall ta oss vidare och att hela samarbetet bygger på respekt för varandra. Det betyder inte att vi alltid behöver tycka lika i alla frågor. Kanske är det så att det är när olika meningar bryts som man gör de bästa framstegen? Då är det bra att ha den ömsesidiga respekten att hålla sig i.

Vi ses på arenorna.

”ATT ÖVERBRYGGA MISSTRO” – SAMVERKAN MELLAN SLO:ER OCH POLIS:

Av Pierre Nordberg

Runt en allsvensk fotbollsmatch kan tiotusentals människor samlas för att vara en del av landets högsta fotbollsserie. Från ett arrangörsperspektiv är det ett ansvar att se till att de kan göra det på ett positivt, säkert och tryggt sätt – i enlighet med fotbollspublikens önskemål, inom ramen för de säkerhetsregler som gäller. I det här arbetet är en mängd parter inblandade. Några exempel på aktörer är förstås klubbarna, arenapersonal, polis och Räddningstjänst samt förstås supportrarna. Samtliga påverkar i högre eller lägre grad utfallet – om atmosfären blir positiv eller negativ.

För en utomstående kan det tyckas självklart att det ska finna en fungerande kommunikation mellan dessa aktörer. Men så är det inte. Tvärt om, periodvis råder så djup misstro mellan parterna, att den undergräver alla möjligheter till en fungerande dialog. Det är här jag som SLO kommer in.

SLO-rollen

SLO-systemet infördes i Sverige inför säsongen 2012. Idag finns SLO:er i alla allsvenska klubbar och i flera av klubbarna i Superettan, engagerade längs hela spannet från tillsvidareanställda till anlitate på ideell basis. Syftet är att de ska kunna tillföra kunskap om supporterkultur inom klubborganisationer och

omgivande myndigheter, men även kunna sprida kunskap om förutsättningarna för klubbarnas eller exempelvis polisens arbete bland supportrar. De ska dessutom arbeta för att upprätta och upprätthålla en fungerande, löpande dialog mellan de olika aktörernas representanter.

De flesta SLO:er är rekryterade av sina respektive klubbar direkt från läktarna, ofta från någon av de organiserade supportergrupperna. Orsaken är att SLO-rollen förutsätter såväl djup kunskap om supporterkultur, som ett brett nätverk inom supportermiljön. Detta behövs för att upprätthålla nödvändiga kontakter med supporteraktörerna och hålla sig uppdaterad om de önskemål och stämningar som uppstår där.

Men – vad finns det att veta om supporterkultur som är så speciellt? Och varför behövs en särskild yrkesfunktion för att underhålla kommunikationen mellan fotbollens aktörer?

Misstron mellan polis och supportrar – ett supporterperspektiv

Förhållandet mellan supportermiljön och polisen är som sagt ofta väldigt laddat. Det kan vara lockande att som utomstående förklara eventuell misstro mellan supportrar och polis, som ett problem enbart skapat av supportrarna. Många har en bild av att supportrar regelmässigt missköter sig och att polisen tvingas ingripa mot dem. Att supportrar och polis inte drar jämt kan därmed tyckas självklart. Det här är dock att förenkla det hela. Dels ska man minnas att de flesta svenska matcher är relativt lugna tillställningar och dels är det ett faktum att även när incidenter sker, så är det bara en bråkdel av supportrarna som är inblandade. Generaliseringar om supportrar eller "supportrars beteende" riskerar därmed snabbt att tangera gränsen för rena fördomar. En rimligare utgångspunkt är att det aldrig är ens fel att två träter. Frågan blir då varifrån misstron kommer? Jag ska beskriva det från ett supporterperspektiv.

Vi kan börja med den allmänna bilden av supportrar. Många supportrar anser att de konsekvent framställs orättvist i den mediala och offentliga debatten. Det dåliga överexponeras medan det

positiva är ointressant att uppmärksamma eller rapportera om. Detta kan ta sig konkreta uttryck i den enskilda individens vardag. Ett exempel:

En medlem av MT96 berättade för en tid sedan hur han under i princip en vecka lagt all sin vakna tid på att delta i tillverkningen av ett tifo. I sammanhanget ska man veta att med "tifo" avses de läktarrangemang som ibland bidrar till inramningen på Malmö FF:s (eller för den delen andra klubbars) matcher och vars värde är svåra att överskatta. De förutsätter ofta hundratals arbetstimmar att förbereda och personen i fråga var och är alltså medlem av den supportergrupp som utför arbetet. På jobbet dagen efter matchen, fick han frågan från en kollega om han deltagit i ett bråk som ägde rum under matchdagen. Tifot nämndes däremot inte – det var det negativa som rapporterades via media och som mediakonsumenterna på minnet. Många supportrar känner sannolikt igen situationen; hur man i vardagen konfronteras med antaganden om att man är eller umgås med "bråkmakare", på grundval att man regelbundet går på fotboll. För många ordningsamma supportrar är detta en källa till starka känslor av irritation och orättvisa.

Detta har en direkt förlängning i förhållandet till polisen. Den negativa tonen i debatten om supporterskap, gör att det inom delar av supportermiljön utvecklas en misstänksamhet mot omgivningen – det är lätt att förutsätta att omgivande aktörer ser snett på supportrar. En vanlig uppfattning är exempelvis att många poliser anser att fotbollssupportrar generellt är ett problem och att de bör hanteras hårt; ofta benämns polisen som "supporterfientlig". Detta gör de fall då enskilda poliser genom sitt agerande tycks bekräfta bilden av "supporterfientlighet" extremt känsliga. Vi såg ett exempel på det i början av 2017, när en polisman via sitt personliga twitterkonto, la upp en bild på sig själv och en kollega iförd uniform och rånarluva. I textfältet stod: *"Snart drar fotbollssäsongen igång... och vi vill inte vara sämre än att vi provar ut den obligatoriska supporteruniformen... för det vet ju alla att det handlar om 'kärleken till sporten... #yeahright #vuxendagis gååtdehället"*. Bilden fick en enorm

spridning och kritiserades hårt från flera supporteraktörer, men även från polisledningen. Effekten på det allmänna tonläget mellan supportermiljön och polisen var katastrofal.

Problemet med det här, är att när stämningarna av misstro och negativ förförståelse eskalerar, så påverkar det både hur individer betar sig och hur motparten uppfattar beteendet. Det får alltså en direkt effekt på ordningsläget runt svensk fotboll. Ser man polisen som en fiende, så ökar risken att man agerar aggressivt mot dess tjänstemän. Detsamma gäller det omvända; om enskilda eller grupper av poliser har en negativ syn på supportrar, så ökar risken att de i stressade situationer agerar på ett sätt som är oproportionerligt eller partiskt, vilket kan få små incidenter att eskalera. Jag har personligen sett exempel på båda delar.

Bland supportrar motsvaras varje fall av oproportionerliga polisingripanden av ett markant ras i förtroendet för polisen och hur myndighetens agerande uppfattas. Resultatet kan rent av bli att många reagerar med misstänksamhet även i de fall där polisen har agerat helt rätt. Varför lita på att ingripandet var korrekt den här gången, när de anser att tidigare fall inte har varit det?

Poängen är att de här erfarenheterna – upplevelserna av oförrätter från motparten gentemot den egna gruppen – på båda sidor kan skapa en oförmåga att se det egna ansvaret när något går snett. Den spontana reaktionen blir istället att man ser de delar som bekräftar bilden av "de andra" som en motståndare. Detta kan leda till överreaktioner i stunden, att misstron och risken för framtida missförstånd och incidenter på sikt ökar samt att man slipper ifrågasätta det egna agerandet.

SLO:ns verktyg – förankring och förtroende, inte regler och krav

En av SLO:s uppgifter är att försöka överbrygga det här. Därför är det helt avgörande för SLO:n att vårda relationer med båda sidorna

och att sträva efter att fungera som en "neutral part" och kommunikationslänk mellan aktörerna. SLO:ns viktigaste verktyg för att göra det är förankring – såväl bland de egna supportrarna som inom den egna klubbens och polisens respektive organisationer – samt ett förtroendekapital hos båda sidor som gör att de lyssnar även i känsliga sammanhang. Om detta lyckas kan SLO:n bidra till att kommunikationskanaler upparbetas, som kan öka möjligheten att planera evenemang på ett bra sätt och som får parterna att göra val som ökar säkerheten eller förebygger incidenter. Sedan SLO-systemet infördes 2012, har vi sett en lång rad sådana exempel i landet, något inte minst polis och klubbar bekräftar.

En förutsättning för att detta ska fungera över tid är att alla förstår och respekterar SLO-rollens särskilda uppdrag och förutsättningar. Eftersom det främsta verktyget för att lösa uppgiften är bevarandet av förtroenden hos samtliga aktörer runt fotbollen, så får SLO:n aldrig användas som en del av klubbarnas repressiva arbete, exempelvis för att identifiera personer som begått regelövertramp. SLO:n kan inte i ena stunden söka dialog med delar av supportermiljön som i vissa fall har potential att begå regelbrott, exempelvis använda pyroteknik, och i nästa bidra till att de stängs av. Omvänt måste dock SLO:n representera klubbens regelverk och värderingar även i snåriga samtal med radikala delar av supportermiljön. Han eller hon kan aldrig uppmuntra eller bidra till regelbrott, utan måste arbeta med en hög grad av integritet. Om integriteten inte upprätthålls eller om förtroenden inte bevaras, så undergrävs den nödvändiga graden av legitimitet hos alla parter. SLO:erna ska därför *komplettera* klubbarnas arbete för välkomnande, säkra, trygga och stämningsfulla arrangemang, men de ska *inte* vara en del av deras säkerhetsarbete. Det senare har klubbarna andra funktioner för att hantera – och båda behövs för att maximera säkerhet och trygghet.

Samverkan med polisen – informell nivå

Som SLO har jag i princip daglig kontakt med representanter från supportertermiljön. Min kontakt med polisen är inte lika frekvent, men den är ändå tät. Den sker på två nivåer, dels en informell kontakt och dels i mera formella sammanhang. I båda fall är det viktigt att den sköts på ett korrekt och konsekvent sätt, dels eftersom delar av supportertermiljön kan vara misstänksam mot SLO:ns samverkan med polisen och dels för att delar av poliskåren kan vara misstänksam mot SLO:ns roll, lojaliteter eller personliga agenda.

Min främsta kontakt med polisen är informell och sker med supporterpoliserna Imran Elahi och Gorgin Shoai. Under säsong hörs vi ganska regelbundet, oftast över telefon. Det ska sägas att supporterpolisens roll kan vara problematisk, eftersom den faktiskt gör precis det jag just nämnde att SLO:n inte bör göra – den kombinerar ett repressivt polisuppdrag med en dialogfunktion. Detta leder ibland till att vissa supportrar är misstänksamma mot supporterpolisen, eller mot mitt samarbete med dem på vissa områden. Trots det skulle jag säga att kontakten fungerar bra och att vi känner till och respekterar varandras roller. Vi har byggt upp en ganska avslappnad relation baserad på ömsesidig, personlig tillit – framför allt respekterar de att jag måste bevara förtroenden och ibland inte kan svara på vissa frågor. Vi har högt i tak och behöver inte alltid vara överens. Mot bakgrund av den potentiella misstänksamhet som skulle kunna råda även mellan oss, är den sortens personligt förtroende mycket viktigt.

Tillsammans hanterar vi många av de vardagssituationer som kan dyka upp exempelvis i anslutning till en bortamatch. Jag tror de flesta som tänker på min samverkan med polisen, tror att det handlar om att arbeta med destruktiva saker som hotbilder, lagbrott och allmänt stök. Det gör det ibland, men framför allt möjliggör och underlättar poliserna mycket för mig och för supportrarna – de utför ofta en service till supportrarna. Exempelvis eskorterar de

bussar (främst handlar det om vägvisning), ibland kan de bidra till att sätta upp en pubsamling genom att lugna pubägare som är oroliga för att ta emot fotbollssupportrar, eller hjälpa till i kontakter med tågbolag för att möjliggöra en supportertågresa.

Samverkan med polisen – formell nivå

Vid sidan av detta finns dock mera formella sammanhang, dels som direkt berör matchdag och dels en mera långsiktig kontakt som ofta berör kunskapsöverföring – rådgivning om hur polis kan arbeta för att möjliggöra dialog med supportrar, deltagande i utbildning av nya poliser som ska arbeta runt fotboll eller utvärdering av ordningsincidenter för att säkerställa att ett supporterperspektiv beaktas i efterarbetet.

I samband med matchdag finns en rutin i fotbollens arbete som innebär samverkan med alla parter runt matchevenemangen. De båda lagens SLO:er har i regel en första kontakt mellan två veckor och en månad före match, beroende på omständigheterna. Är matchen under en helg eller om särskilda transportplaner finns bland bortasupportrarna, exempelvis ett abonnerat tåg, så är kontakterna ofta särskilt tidiga. Bortalagets SLO får praktisk information som underlättar för de resande supportrarna – hur man köper biljetter, vad de kostar, hur man kan resa till matchen, vilka sektioner som är tillgängliga för bortasupportrar, var de går in, var en eventuell pubsamling äger rum före match, hur man tar sig från den till arenan, var man kan parkera etc. Finns inga färdiga svar, så för SLO:n diskussioner om det – med lokala krögare, polisen, bussbolag och liknande. Någon vecka före match sammanfattas ofta informationen i en text på klubbens hemsida.

Inför en större match, vad SvFF kategoriserar som en klass 3-match (med mycket publik eller förhöjd risk), genomförs även åtminstone två formella möten med representanter för de främsta inblandade aktörerna. En vecka innan hålls ett telefonmöte, där bland annat SvFF-delegater, klubbarnas ansvariga (inklusive SLO),

polis, arenaansvariga och så vidare deltar. Hela evenemanget, samt förväntade utmaningar, går igenom. Under matchdag hålls ett liknande, men fysiskt, möte tre timmar före kickoff på arenan. Här finns eventuella detaljer. I båda sammanhangen är SLO:ns uppgift att säkra att supporterperspektivet är med i processen, att övriga aktörer får en bild av vad supportrarna har för planer, behov och önskemål, samt att inhämta den information som supportrarna kommer att efterfråga. Väldigt mycket handlar om att maximera graden av förutsägbarhet för alla inblandade, för att därigenom öka sannolikheten för en positiv stämning och minska risken för problem.

Vid sidan av praktiska förberedelser på arenan, kan SLO:n även ha i uppdrag att hjälpa supporteraktörer med förberedelser. Ett vanligt exempel är att stötta tifogrupper i sina förberedelser. Ett tifo kan ta flera timmar att förbereda uppe på läktarna, då material ska placeras ut, overhead-flaggor monteras och liknande. SLO:n kan behöva se till att de har tillgång till arenan och allt de behöver.

Då matchstart närmar sig brukar SLO:n röra sig bland supportrarna – på supportersamlingar ute på stan, eller i anslutning till arenan. I detta skede handlar det dels om att finnas som en serviceresurs och dels om att känna av stämningar och aktivt söka efter situationer där det finns behov av stöd från SLO. Det senare skulle exempelvis kunna handla om en potentiellt irriterad situation mellan supportrar och arenapersonal i grindar, där en SLO med sin förankring kan bidra till att lugna stämningarna. Under match fortsätter SLO:n med samma typ av arbete, men inne på arenan. Efteråt stöttar SLO:n arenatömning och logistiken från arenan. Skulle något ha inträffat – det kan handla om problem med insläpp, en ordningsincident eller vad som helst – så bidrar SLO:n i efterarbetet, då man ser över vad som hänt och försöker förebygga att det upprepas.

Poängen är att i hela processen finns en eller flera personer med ett direkt uppdrag att fokusera på supporterperspektivet, ofta dessutom med den miljökunskap som egen supporterbakgrund

medför. Innan SLO:erna infördes fanns inte det perspektivet representerat i processen.

Nyttan med direktkommunikation mellan polis och supportrar

Det långsiktigt viktigaste kommunikationsuppdraget, är när SLO:n kan bidra till en fungerande direktkommunikation mellan supportrar och övriga parter, exempelvis polisen. En positiv direktkontakt mellan parterna är mycket mera värd än att SLO:n agerar som mellanled. Genom att skapa förutsättningar för positiva erfarenheter, kan man bidra till att reducera misstron.

En form av sådan kontakt är förstås när parterna möts på ett positivt sätt runt arenor och i stadskärnor. I detta sammanhang har exempelvis polisens mera dialoginriktade enheter, Delta85 eller Eventpolis (de har olika namn i olika regioner), lett till en förbättring. De har bidragit till en mera nedtonad framtoning från polisen.

En annan form är regelrätta mötessammanhang. Historiskt har det här varit ett problem i Supportervärlden; för inte så länge sedan ville parterna inte ens träffas – så är det periodvis fortfarande på vissa håll i Supportersverige. Men för egen del upplever jag att parterna här i Malmö faktiskt försöker. Som exempel har vi de senaste åren i Malmö haft möte mellan polis, supportrar och representanter från föreningen inför säsongstarten, inför derbyn och ibland även inför andra större matcher exempelvis när det innefattat många supportrar på bortaplan.

Ett exempel på nyttan med den gemensamma planeringen, fick vi inför IFK Göteborg borta i premiären i år. MFF Support hade abonnerat det största Öresundståget som någonsin har åkt på svensk järnväg, med runt tusen MFF:are. Utöver tågresenärerna så var där ytterligare runt fyra tusen MFF:are som planerade att ta sig upp och många av dem väntades möta upp tåget vid perrongen och

marschera till Nya Ullevi. Utanför arenan hade arrangören IFK Göteborg, efter diskussioner med MFF, byggt ett stort fanhostingområde, med barer och möjlighet att äta, för att ta emot supportrarna. Efter diskussioner mellan supportrar, polis och MFF enades man om att tåget skulle stanna vid Lisebergs station; på det viset skulle supportrarna i lägre utsträckning påverka trafik och vanliga stadsbor i Göteborg på vägen till arenan. Det skulle dessutom vara lätt att leda folksamlingen direkt till MFF-supportrarnas fanhostingområde och arenaentré, utan att vi kom nära entréerna till IFK:s klackentréer. Hade inte supportrarna fått vara med i planeringen, så hade de kanske velat samlas på Centralen mitt i Göteborg istället; involveras man inte, så är det inte säkert att man inser eller håller med om nyttan med ett förslag. Det visades sig dessutom att den påtänkta avstigningsstationen Liseberg inte har en tillräckligt lång perrong för att hantera ett så pass långt tåg; Trafikverkets regler tillät det inte. Genom att problematiken med perrongen uppmärksammades på mötet – där såväl Malmö FF och MFF Support, som bland andra polis och tågoperatörerna Öresundståg och Transdev deltog – så hade dock parterna tid att ta en dialog med Trafikverket om en lösning; här var säkerligen både polisens och tågoperatörernas medverkan avgörande för att man skulle kunna enas. I efterhand kan man konstatera att den samordnade planeringen, där alla parter fick möjlighet att delta, var helt avgörande för att det skulle gå så bra som det gjorde.

Det är dock inte alltid en noggrann planering förhindrar problem. Därför är en annan viktig del av mötena, att de ger möjlighet till gemensam utvärdering och feedback efter ett evenemang. Det förtjänar att betonas att detta alltid är viktigt, inte bara när något har gått fel. När parterna kan utvärdera ett lyckat sammanhang och konstatera att de löst det tillsammans, så stärks det ömsesidiga förtroendet. Har något gått däremot snett, så kan feedbacken bidra till att heta känslor lugnas och att man förbygger upprepningar.

Just möjligheten till feedback direkt från och till supporttrarna, var en brist som vi identifierade under årets införmöte. Det är helt enkelt för sent att göra en utvärdering av förra året under ett införmöte, när man är på väg in i en ny säsong och det nästan gått ett halvår sedan den föregående har avslutats. I år har vi därför planerat ett eftermöte då säsongen 2017 avslutats också.

Bakgrunden till detta var bl.a. händelserna under Skånederbyt i Helsingborg 2016. Inför detta hade vi ett möte i Helsingborg där polisen, MFF, Helsingborg och representanter från grupperingarna från Malmö var närvarande. På detta möte diskuterades bland annat tågavgångar, ankomsttider, pubsamling och marschväg. Det var en bra diskussion och alla verkade överens. Trots det inträffade ett par incidenter under matchdagen.

För att göra en lång historia kort kan man säga att den första utlöstes av att en grupp MFF:are, trots de gemensamma planerna, tagit sig upp till Helsingborg i bilar utan att meddela detta i förväg. Då de dök upp nära helsingborgarnas samlingsplats utlöstes ett större bråk. Under marschen till arenan senare under dagen, då allt var lugnt och med helt andra supportrar inblandade, gjorde en enskild polisman ett ingripande som av närvarande MFF:are uppfattades som både omotiverat och aggressivt. Jag själv var mitt i situationen och måste instämma i det omdömet. Ingripandet ledde till hätsk stämning och vilda protester från supporterhåll.

Situationerna ledde till en hel del irritation på båda sidor. Det fanns säkert poliser som ifrågasatte nyttan med dialog, när vissa grupper ändå kunde strunta i de gemensamma planerna. Och bland supporttrarna förstärktes misstänksamheten mot polisen; de som var inblandade i det senare fallet hade inte gjort något fel, men ändå blev de behandlade som bråkstakar. På kort sikt försvårade det här dialogen mellan parterna, men efter hand har vi fått tillfälle att reda ut det hela. Vad vi kunde lära av Helsingborgsexemplet, är att god dialog och planering inte alltid kommer att förhindra bråk. Däremot kan den i efterhand bidra till att dämpa känslorna och förebygga nya, liknande incidenter, om man fortsätter samtala efter oönskade

händelser. Detta var en av slutsatserna under årets möte inför Allsvenskan 2017, tillsammans med att vi behöver vara snabbare med att utvärdera säsongen. Därav planerna på ett avslutningsmöte i höst.

Det är hur som helst ingen tvekan om att kommunikationen mellan supportermiljön och polisen är förenad med en hel del utmaningar. Det kommer nog alltid råda en viss grad av misstro och konflikt mellan delar av supporterrörelsen och delar av polisen. Men det råder inte heller något tvivel om att SLO-arbetet, tillsammans med ett konstruktivt och systematiskt, dialoginriktat arbetssätt från de inblandade parterna, kan bidra till att överbrygga motsättningarna. Tittar vi på vad det svenska SLO-systemet redan har bidragit med, så är det en enorm utveckling. Och vi har bara börjat!

”ATT ÅTERUPPBYGGA FÖRTROENDE” - OM INFÖRANDET AV EVENEMANGSPOLIS I STOCKHOM

Av Maria Lemberg

Låt oss konstatera det direkt: Polisen och Bajen har tyvärr aldrig fungerat särskilt bra ihop. Ömsesidig misstro och dåliga erfarenheter av tidigare kontakter har alltid gjort det svårt för parterna att prata om olika händelser och event på ett konstruktivt sätt. Vi har stått så långt ifrån varandra.

Så här såg det ut även 2013, då jag valdes in som suppleant i Bajen Fans styrelse. Egentligen fanns inga tecken på ljusning, kontakten med polisen var sporadisk och generellt konfliktladdad – periodvis helt nedlagd från Bajen Fans sida. I bästa fall vad den ett nödvändigt ont som man ibland tvingades acceptera. Men så, 2012, införde polisen ett nytt grepp som sakta, sakta faktiskt började förändra bilden: deras evenemangspolis, som med dialog och förtroende som medel hade i uppgift att bygga en långsiktig hållbar relation med oss supportrar. Jag ska berätta om hur jag upplevde det här. Det är en historia om hur en otroligt dålig relation långsamt kunde förbättras – men även om hur bräcklig den här processen var och kommer att fortsätta vara. För tyvärr gick inte allt som man kunde hoppas.

För att verkligen ge läsaren en bild av hur lång vägen till en fungerande dialog mellan polis och Hammarbys supportrar var och i viss mån är, ska jag börja med hur läget traditionellt har sett ut. En vanlig åsikt bland Hammarbys organiserade supportrar, har varit att polisen inte är till för oss. Polisen har alltid varit en

motståndare – och framför allt upplevs de ha sett oss som motståndare. Många har uttryckt att polisen alltför ofta klumpar ihop aktiva supportrar med huliganer – man har inte riktigt gjort någon skillnad. Detta har inte bara drabbat de som aktivt brutit mot regler, utan också vanliga supportrar som råkat vara på fel plats vid fel tillfälle. Det har talande beskrivits som att ”polisen betraktar oss som boskap som de kan behandla som de vill”. De ser inte på oss som på ”vanliga” människor ute i samhället.

De här typen av känslor har förstärkts över tid, till följd av enskilda incidenter som bekräftar bilden och ger den nytt liv. Ett exempel det talats om i flera år, var när polisen agerade mot klacksektionen på Söderstadion, jag tror det var 2012. Bakgrunden var att någon form av stök uppstod på en del av läktaren. Polisen på plats svarade bland annat med att använda pepparspray. Problemet var att sprayen spred sig i luften och drabbade många supportrar som inte hade varit inblandade i stöket, något som snararast förvärrade ordningsläget. Det ska tilläggas att polisen vid tillfället inte befann sig inne på läktaren utan nedanför, bakom det avgränsande nätet – de borde ha kunnat räkna ut att sprayen skulle spridas och drabba även oskyldiga.

Ett annat exempel som skapade stor irritation bland supportrarna, var när Hammarby lottades mot Malmö i svenska cupen 2014. Vi var många som såg fram emot den matchen och resan ner till Malmö, efter fyra år i Superettan; saknaden efter en stormatch var påtaglig efter att ha harvat runt på olika ip:n och mindre orter där publiken bestått av spelarnas familjer. Under matchen var stämningen som förväntat hetsig, men från supportersynpunkt inte värre än den borde vara. Polisen tyckte däremot att stämningen blev för hotfull, så de valde att placera kravallustrustad polis och hundar nedanför läktaren där vi befann oss. Detta skapade en olustig känsla bland många av oss som stod på läktaren och många blev upprörda över hur polisen kunde bedöma situationen som så allvarlig att de var tvungna att placera ut hundar framför läktaren. Även i det här fallet blev resultatet ilska

och oordning, snarare än en bättre situation – ett tråkigt exempel är att en del pyro kastades in mot polisen och hundarna. När sedan matchen var slut eskalerade situationen ytterligare, då polisen – som det uppfattades – ganska urskillningslöst mötte oss utanför arenan med adrenalin och dragna batonger. Känslan var att de såg oss allihop som huliganer och brottslingar, istället för att fokusera på dem som eventuellt gått över gränsen.

Den här typen av specifika händelser ligger kvar i supportrarnas medvetande under lång tid och skapar en känsla av motsättning och konflikt mellan oss och polisen. Detta förstärks av mera allmänna upplevelser, som att det vid Stockholmsderbyn alltid är ett väldigt stort antal poliser kring supportersamlingar och att de ofta har varit försedda med kravallutrustning, uppfällda skydd samt till och med dragna batonger. Det är förstås så att polisen måste vara på plats och att vissa supportrar betar sig illa, men som helhet har detta bidragit till inställningen att polisen ser oss alla som brottslingar och gärna gör mer ingripanden än vad som är nödvändigt.

Evenemangspolisen – möjlighet till dialog?

För några år sedan började vi dock inom Bajen Fans märka att polisen åtminstone ville försöka att bryta det dödläge vi hamnat i när det gällde relationen mellan supportrar och polis. Två nya polisfunktioner tillkom, som talade för det. Dels infördes vad de kallade eventpolis¹ – som de hävdade var till för att förbättra relationen med supportrarna – och dels infördes evenemangspolisen.

¹ Eventpolis består av kommanderingar med poliser som utbildats enligt polisens ”Särskilda Polistaktik”, SPT. Grundläggande i denna är att *graderat*, utifrån läge och behov: med en ”mjuk” approach som utgångspunkt, men de kan agera gränssättande eller repressivt om situationen kräver det. (Red:s anm).

I början sågs eventpolisen av supportrarna som något negativt snarare än positivt och ofta upplevdes det att de försvann eller stod i grupper, istället för att ha en dialog med supportrarna. Detta samtidigt som polisen själva menade att de skulle förbättra dialogen. När sedan evenemangspolisen introducerades på allvar var det inledningsvis inte någon större skillnad. Vi fick veta att tanken var att en särskild person inom evenemangspolisen, skulle vara avsatt för att ha en långsiktig dialog med oss Hammarbysupportrar – att han skulle bli vår främsta kontaktperson gentemot polisen. Vi supportrar var dock osäkra på syftet med detta: var det en person som verkligen skulle användas för att förbättra kontakten, eller var syftet bara att de skulle kunna identifiera exempelvis bengalbrännare och rapportera detta vidare till polisledningen?

I grunden var misstänksamheten inget konstigt. Relationen mellan oss och polisen hade varit så dålig under så lång tid, att det krävdes att vi och evenemangspolisen långsamt kunde bygga upp en relation grundat på förtroende och respekt. Efter ett tag, när vår evenemangspolis visat att han enbart var där för att hålla en dialog mellan oss och exempelvis eventpolisen och han dessutom märkte att han kunde lita på vad vi sa, blev det bättre och den ömsesidiga respekten växte. En sak som bidrog till att vi kunde bryta isen och få en kontakt som båda parter tyckte var nyttig, var nog att de olika Stockholmslagen fick "egna" evenemangspoliser – det vill säga, vi hade en som fokuserade på oss och de andra lagen hade sina egna evenemangspoliser. Hade det varit samma personer som skulle sköta alla kontakter, så hade det nog skapat mer misstänksamhet. Så här några år senare, tror jag både supportrar och polis är nöjda med resultatet. Evenemangspolisen har varit till hjälp i situationer där vi supportrar behöver prata med polisen, men där vi normalt upplevt att de vägrat lyssna på oss. Oavsett om kommunikationssvårigheten berott på dem, oss eller en kombination, så kunde vår evenemangspolis kliva in och medla. Genom att han lärde känna oss, så lärde han sig förstå oss. Samtidigt

kom han från polisen och förstod även deras sätt att tänka. Jag upplevde att det gjorde att han kunde hjälpa båda parter att undvika att köra fast, att verkligen fokusera på att hitta lösningar på de frågor som skapade spänningar.

Vid händelserna i Malmö befann sig vår evenemangspolis på plats. När allting hade lugnat ner sig och de flesta supportrarna var på bussarna var det till honom vi vände oss för att få någon slags klarhet i hur det hela kunde hända. Tyvärr stod han också handfallen och kunde inte göra något där och då, men han tog sedan upp det på deras eftermöten. Det innebar att de åtminstone fick ett supporterperspektiv när de utvärderade händelsen.

En annan fråga som är viktig, är information om när och varför någon blivit omhändertagen. Om folk blivit tagna av polisen i samband med bortamatch, till exempel för fylla eller av andra skäl, så skapar det oro bland kamraterna. Man kan inte åka hem utan att veta vart personen tagit vägen. Det är därför vanligt att den buss de åkte med stannar kvar och väntar på att den omhändertagne ska släppas, något vare sig supportrarna eller polisen egentligen tycker är en bra lösning eftersom det kan ta flera timmar. Av det skälet har Evenemangspolisen flera gånger hjälpt oss med information om det är några som blivit omhändertagna och vart de då i så fall har blivit förda, för att vi ska kunna hämta upp dem på vägen hem. Detta har underlättats av en personlig kontakt; evenemangspolisen vet hur viktigt det är för oss och hans kollegor har litat på evenemangspolisens omdöme. Slutligen ett exempel från den stora marsch från Medborgarplatsen till arenan, som genomförs av tusentals Bajensupportrar vid säsongstart varje år. I takt med att detta arrangemang växt, har polisen ökat trycket på olika supporteraktörer – exempelvis Bajen Fans – att söka tillstånd för det här och alltså stå som "arrangör". Detta har lett till en stigande irritation mellan supportrar och polis, eftersom det från vårt perspektiv började som en spontan företeelse och det är en aspekt av det här som vi tycker är viktig att bevara. Det är dessutom inte så att en enskild arrangör kan ta det ansvar som polisen förväntar sig – det

är många olika aktörer inblandade i den här marschen. I möten angående detta var vår evenemangspolis den enda som vi kände att vi verkligen kunde föra en dialog med, som förstod oss samtidigt som han förklarade problematiken från polisens horisont och försökte komma med förslag där alla parter var nöjda. Han kunde även ta vårt parti i vissa frågor där både han och vi insåg att det inte fanns mycket att göra – till exempel det här med att söka tillstånd, eller att förbjuda folk att använda pyro.

Allt det här, dialogen och förståelsen som utvecklats tillsammans med vår evenemangspolis och eventpolisen, kom efter hand att vara en stor bidragande faktor till att vi supportrar upplevde en förändrad grundinställning från polisens sida runt marsch och match. Känslan var att vi i allt högre grad slapp mötas av dragna batonger, skällande hundar, ridande poliser och kravallutrustad polis som verkade *vilja* utöva våld. Mitt intryck är att eventpolisen allt mer kommit in i sitt sätt att jobba, men det är även så att evenemangspolisen kunnat förklara deras agerande för oss supportrar, så att vi fått en ökad förståelse för deras syfte och metoder. Jag tror att många av oss har upplevt det som positivt. Detta har medfört att det blivit lugnare kring matcherna, att det gått att ha en dialog och att den respekt som byggts upp för vår evenemangspolis också varit ömsesidig.

Bakslag i utvecklingen

Tyvärr drabbades dock den framväxande samverkan av ett allvarligt bakslag när den person som tillsatts som vår evenemangspolis helt plötsligt fick lämna sitt uppdrag. Vi var många som blev både förvånade och irriterade, då vi tyckte att respekten och dialogen kommit långt och förändringen dessutom skedde utan att vi fick någon information om orsakerna eller planerna framåt. Vi fick veta att det inte tillsatts någon ny person, men inte något tydligt svar på om tjänsten alls skulle tillsättas.

Istället började en massa rykten gå, vilket bidrog till den växande irritationen.

Detta medförde att Bajen Fans avslutade all kontakt med polisen. I praktiken innebar det här att inga organiserade Bajensupportrar längre hade formella kontakter med ordningsmakten, eftersom Hammarbys övriga supportergrupper redan tagit det här steget. Det kan låta som en radikal åtgärd från Bajen Fans, men vi kände inte att våra försök att få besked togs på allvar och vi ville visa hur viktig vi ansåg att evenemangspolisfunktionen är. Möjligheten för supportrar att ha en fast person som vi kan vända oss till i viktiga polisiära frågor hade redan visat sitt värde. Av det här skälet var inte beskedet från polisledningen om att det fanns "en grupp evenemangspoliser" som skulle jobba kring Hammarbys matcher, något som dämpade irritationen. Poängen med evenemangspolisen, det som gjort skillnad, var att vi fått tillfälle att bygga ett ömsesidigt förtroende i en personlig relation, som sedan kunde användas praktiskt då det krävdes kontakt mellan oss och polisen.

Hur har det gått sedan?

För oss var hela situationen när vår evenemangspolis blev omplacerad väldigt olycklig, då han hade byggt upp en respekt hos bland andra Bajen Fans och bidragit till att utveckla en ömsesidig dialog, vilket var syftet med rollen. Att plocka bort honom och inte tydligt kunna meddela om hans tjänst skulle tillsättas – det var frustrerande. Hade en tydligare kommunikation funnits hade kanske många negativa reaktioner kunnat förhindras och det hade kanske inte heller dröjt så pass länge innan tjänsten till slut kunde tillsättas igen.

Sommaren 2015 fick Hammarby i alla fall en ny evenemangspolis. Sedan dess har dialogen sakta men säkert kommit igång mellan Bajen Fans och den nya personen, men det är en process som tar tid. En respekt från båda hållen ska byggas upp

och som alla vet är vi supportrar inte alltid så öppenhjärtiga när det gäller förtroende gentemot polisen. Även vi har dock ett ansvar när det gäller att bygga det här förtroendet. Vi behöver se att även om många av oss ibland är misstänksamma mot polisen, så är det här en roll som faktiskt visar på en vilja att bryta det konflikttillstånd som så ofta råder mellan ordningsmakt och supportrar. Det är trots allt en roll som vi har haft praktisk nytta av, som underlättat för oss på olika sätt och som gjort att vi inte blivit lika hårt "punktmarkerade" vid samlingar inför match. Men vi behöver ibland ha förståelse för att även polisen måste se nyttan med den nya rollen. Därför är det viktigt att vi försöker ta ansvar i våra kontakter med evenemangpolis, exempelvis då vi diskuterat praktiska saker inför match. När vi begär att få ta en viss väg till arenorna eller att polisen ska hålla ett avstånd till våra samlingar – då behöver vi göra vad vi kan för att själva ta ansvar för vårt eget beteende. Gör vi det – och båda parter är noggranna med en tydlig kommunikation – så kan evenemangspolisen bidra till att undvika onödiga konflikter mellan supportrar och ordningsmakt och därmed bättre förutsättningar för att odla en positiv supporterkultur.

”TRYGG FOTBOLL I GÖTEBORG” – OM SAMVERKAN KLUBB, POLIS OCH LOKALSAMHÄLLE

Av Anders Almgren

”Det slog mig en dag: När vi arbetar med ungdomar som uppvisar riskbeteende i Göteborg, så har vi normalt sett metoder för det – sociala resursenheter och väl upparbetade handlingsplaner som ska aktiveras. Men vi tillämpar dem aldrig då det är fotbollsskillar vi har med att göra!”

Detta sagt av Emelie Kullmyr, biträdande chef för polisområde Storgöteborg. Jag, då SLO i IFK Göteborg, tappade hakan.

Vi satt på polishuset på Skånegatan i Göteborg, i ett samtal om blandade frågor. Vi hade halkat in på ett särskilt bekymmersamt ämne, ett fall där en 17-årig Blåvittsupporter hade blivit tilldelad ett ettårigt tillträdesförbud. Det var lite speciella omständigheter kring incidenten, men framför allt diskuterade vi vilken effekt påföljden – ett års avstängning från IFK:s matcher – skulle ha på en ung kille. Vad skulle han ägna sig åt under det år han inte fick tillbringa med kamraterna på Blåvitts klackläktare? Vilka skulle han umgås med? Vilka influenser skulle han inspireras av och vem från vuxenvärlden skulle ha någon som helst tillsyn eller kontroll? *Var det här verkligen ett långsiktigt effektivt sätt att hantera problemet?*

Och så kom det, konstaterandet från biträdande polisområdeschefen. *A breath of fresh air.*

Som supporterföreträdare, bland annat ordförande i Änglarna, hade jag ofta reflekterat över samma sak efter diskussioner med politiker, gräl med journalister, samtal med IFK-sponsorer eller för

den delen med Emelie Kullmyrs poliskollegor. Diskussionerna handlade om komplexa frågor, om en utmanande ungdomskultur med alla de sociala och normativa faktorer som påverkar en sådan – men lösningen på gränsöverskridande, ordningsstörande beteenden runt fotbollen beskrevs nästan undantagslöst på samma enkla sätt:

Kollektivt skuldbeläggande. Svepande åtgärder. Hårdare tag. Längre avstängningar. *"Ryt ifrån!"* framstod – och framstår – som supporterdebattens penicillin, dess universalmedicin.

Inte sällan kom synpunkterna från individer som i andra sammanhang – om det gällde exempelvis ungdomskriminalitet i förorten eller utmanande beteenden i skolor – kunde föra problematiserande resonemang om behovet av balans mellan gränssättning och olika former av sociala insatser. Men handlade det om fotbollsrelaterad problematik, då var det emotionellt. Då var tillträdesförbud – *avstängning* – det enda rimliga verktyget på individnivå.

Nu satt alltså biträdande polisområdeschef Emelie Kullmyr och gav uttryck för samma tanke. *"Det rimliga är att vi behandlar fotbollsungdomar som agerar ordningsstörande, på samma sätt som vi behandlar andra ungdomar med ett gränsöverskridande beteende."* Och hon hade en idé om hur man skulle göra det.

"Trygg fotboll i Göteborg"

I Göteborg Stad finns en arbetsmetodik som kallas *"Trygg i Göteborg"*. Konceptet syftar till att bryta upp den kommunala indelningen mellan olika myndigheter och förvaltningar, som ibland innebär att flera aktörer jobbar var för sig kring samma företeelser. Ambitionen är att istället låta dessa jobba tematiskt och målorienterat, i samverkan med lokala brukare och privata aktörer. Ambitionen är att identifiera och lösa upp problemorsaker, snarare än att föra en ändlös kamp för att bekämpa dess symptom. För att ge en enkel beskrivning:

Börja med en problematisk företeelse, till exempel eskalerande gängbildning i Backa, ökning av bilinbrott på vissa offentliga parkeringar i Centrum eller vad som helst.

Identifiera de aktörer som finns i den sociala miljö som omger problemet. Det kan handla om olika aktörer med offentligt eller privat ansvar på området, men även exempelvis ideella föreningar eller medborgarråd med anknytning till problematiken eller det geografiska området.

Samla aktörerna och diskutera nuläget: hur upplevs det av de inblandade parterna? Diskutera sedan den önskade målbilden. Hur vill man att det ska vara istället? Avsluta med vad varje enskild aktör kan och bör göra för att driva utvecklingen i den önskade riktningen. Sätt upp en tidslinje för när saker ska göras av respektive part, samt när man ska utvärdera och eventuellt justera åtgärderna. Behövs det, så koppla samman med befintliga kommunala program eller myndigheter.

Tricket är att formulera en distinkt problemdefinition, hitta alla aktörer – inklusive samtliga berörda offentliga förvaltningar med ansvar på området – och få dem att agera gemensamt. Framgångsfaktorn har visat sig vara just att engagera så många som möjligt av de inblandade aktörerna i ett gemensamt och samordnat förändringsarbete.

Nu ville Emelie att "Trygg i"-konceptet skulle tillämpas på fotbollen i Göteborg. "*Trygg fotboll i Göteborg*", alltså. Kunde det vara ett sätt att, på ett mera flexibelt och förhoppningsvis långsiktigt mera effektivt sätt, hantera unga supportrar som hamnar i klammeri med rättvisan?

Mottagande av bortasupportrar

Vi ville dock testa arbetsmetoden på frågor som var lite mera avgränsade. Kunde vi få arbetet att fungera i liten skala, så skulle det lägga grunden för större uppgifter.

Vi började därför med den utmaning som tillresande supportrar inneburit i Göteborg – inte minst för gästerna själva. Bakgrunden var att många besökande supportrar ifrågasatt situationen de möttes av i Göteborg; den ansågs allt annat än välkomnande. Detta ledde till irritation som i sin tur innebar större risk för ordningsstörande beteenden, med mer arbete och större resursåtgång för alla inblandade som följde.

Vi samlade de olika aktörerna – polisen, klubbarna, arenaägaren GotEvent, representanter för olika kommunala förvaltningar, fältassistenter som jobbade runt matcherna – för att se över det hela. Det här måste ha varit hösten 2015. Vi försökte sammanställa vad vi visste om situationen. I den mån vi behövde samlade vi in ytterligare information via kontakter ute i landet.

Bilden som framkom var att tillresande supporterföljen alltid hade svårt att hitta en krog i Göteborg som ville ta emot dem. Lyckades de ändå, så var vägen till arenan – på grund av logistiska skäl utanför Gamla Ullevi – alltid väldigt lång, med förhållandevis stor och tät polisbevakning. Väl på arenan möttes man av vad som beskrevs som en av Allsvenskans minst välkomnande bortasektioner – trångt och hårt staketerat insläpp, låg och bred bortasektion som gjorde det svårt att skapa läktartryck, ytor bakom läktarna som dominerades av asfalt och grå betong, dåligt ljus, inga sittplatser och få avställningsytor för mat. Det beskrevs som avskalat, färglöst och ogästvänligt – som en bunker från 40-talets kustförsvaret snarare än en fotbollsarena. Till råga på allt hade sektionen byggts med underdimensionerade avloppsbrunnar bakom läktaren, vilket innebar att det vid kraftigt regnväder kunde stå en decimeter vatten där.

Gemensamma åtgärder

Det här var förstås inte godkänt. Allsvenska matcher ska vara folkfester i Göteborg och de åskådare som tar sig till dessa, ska tas emot på ett bättre sätt.

Arenadelen handlade främst om budget. Kritiken var befogad, bortasektionen *var* verkligen en bunker – men när vi gick igenom synpunkterna, insåg vi att ganska märkbara förändringar kunde göras till en förhållandevis låg kostnad. Ansvariga på GotEvent agerade direkt. Grå betongväggar målades vita, ljussystem för att färgsätta vissa väggar i gästande lags färger installerades, fler bänkytor sattes in, möjligheter till åtminstone några sittplatser skakades fram. Dessutom sattes permanenta capoplattor (upphöjda plattformar för klackledarna) upp, delvis för att förutsättningarna skulle vara lika för hemma- och bortasupportrar (capoplattor fanns sedan tidigare på IFK:s klacksektion) och delvis för att få folk att sluta balansera på räcket, med risken att ramla ner som följd. Slutligen byggdes brunnarna om, för att supportrarna skulle slippa vada upp på läktarna vid dåligt väder.

Svårigheterna att hitta pub och problemet vid transport från pub till arena var ett större problem. Vi kunde inte tvinga krogar med lämpligt läge att ta emot bortasupportrar. Vi enades därför om att titta på en gemensam lösning för ett *fanhostingkoncept*.

”Fanhosting” är ett begrepp som importerats till svensk fotboll från bland annat Tyskland. Det handlar i grunden om att välkomna tillresande supportrar på ett värdigt sätt – det ska vara lätt och tryggt för dem att samlas någorlunda nära matcharenan, samtidigt som det inte ska inverka negativt på hemmafansens upplevelse eller trygghet. Hittar man ett bra upplägg så kan det öka antalet tillresande supportrar, vilket skapar bättre arenaupplevelser, samtidigt som möjligheterna att planera service och ordningsansvar underlättas för arrangerande förening och polis. En avgörande del i detta är att faktiskt visa för gästerna att man vill ta emot dem på

ett seriöst och professionellt sätt; poängen är att alla ska gynnas av lösningen.

Tillgodose önskemål – se behoven

Eftersom problemet för bortasupportrar att hitta gästvänliga krogar var gammalt, hade vi dock redan jobbat med fanhostingförsök från IFK Göteborgs sida. Det senaste försöket – med Ullevi Lounge, belägen på stora Ullevi några hundra meter från matcharenan – hade inte varit särskilt populärt. Bortasupportrarna ville helt enkelt inte vara där, vilket var ett problem eftersom det i princip var den enda restauranglokalen i närheten som inte ligger utmed de stråk där Blåvittsupportrar rör sig vid match. Men varför ville bortasupportrarna inte vara där?

Vi gick igenom underlaget och frågade oss vad det är man förväntar sig av en samlingsplats som bortasupporter. Några grundläggande premisser var självklara:

- Man vill ha en någorlunda trevlig lokal – helst en "vanlig" krog eller restaurang.
- Man vill ha tillgång till någorlunda attraktiva menyer och acceptabla priser – att åka på bortamatch är dyrt, med matchbiljett, resa, eventuellt inkomstbortfall på grund av ledighet från jobb, samt det faktum att det ofta kommer till en del mat och dryck för en dag, eftersom de flesta resor är långa.
- Det ska helst vara någorlunda nära matcharenan.

Därutöver tillkommer vissa aspekter som är specifika för själva fenomenet supporterskap och bortaresande. Framför allt vill man markera närvaro i staden man åker till – det ska synas att laget är på plats.

Problemet var att flera av dessa centrala premisser inte uppfylldes på Ullevi Lounge. Dock har lokalen fördelen att den ligger mycket nära matcharenan, vilket innebär en avsevärd service

för de supportrar som inte uppskattar längre marscher före match. Det fanns alltså potential. Frågan var nu om vi tillsammans kunde se till att konceptet mötte så många av premisserna, att det skulle uppfattas som ett alternativ för tillresande supportrar?

Resultatet

Vi gick igenom det här. Vad kunde var och en av aktörerna göra?

Från IFK tog vi på oss att samordna och driva arbetet framåt, organisera en hel del av det samt att presentera konceptet för gästande lags supportrar. Det låg på mig som SLO. GotEvent hade goda kontakter med Rasta, som driver Ullevi Lounge, och fick dem med på tåget. GotEvent kontrollerade dessutom näraliggande kommunala ytor, vilket skulle visa sig underlätta organisering av service och logistik. Polisen såg över och godkände tillstånd för en uteservering, vilket var helt avgörande för att det här skulle kunna hålla en acceptabel nivå från ett supporterperspektiv.

Inför säsongen 2016 hade vi därmed ett koncept, där större bortaföljen kunde ges följande alternativ:

En lokal, där de erbjöds viss lagspecifik utsmyckning – GotEvent var beredda att köpa in visst material för att färga lokalen. Dessutom kunde egna filmklipp visas på skärmar och egen musik spelas i ljudsystem. En stor uteservering kunde sättas upp utanför som dels gjorde det möjligt att utnyttja den varma delen av året och dels gav en rimlig möjlighet att faktiskt markera närvaro i centrala Göteborg. En anpassad meny togs fram där Rasta tryckt ner priset på några alternativ för mat och dryck och där vi vid önskemål kunde lägga på en summa på ölpriset, som sedan överfördes exempelvis till gästande supportrars tifoverksamhet. Slutligen, genom GotEvents försorg, kunde en yta på intilliggande Valhalla IP sättas upp som en för bortasupportrar dedikerad gratis parkering. Allt inom några hundra meters promenad från Gamla Ullevi.

Naturligtvis var det så att inte alla gästande supporterföljen skulle välja detta alternativ ändå. Ibland tackade

supporterorganisationerna nej rakt av och hittade egna alternativ. Ibland satt delar av följet där medan andra sökte sig mot krogstråken i andra delar av centrum. Men det var inte längre så att större följn inte var välkomna någonstans.

Omdömena var också generellt sett positiva, så tillvida att man såg att vi försökt erbjuda gästerna ett vettigt alternativ till att jaga ovilliga krögare, eller att ledas långa omvägar till matcharenan. Just den effekten ska inte underskattas. En eventpolis, som följde en grupp gästande Stockholmsupportrar mot arenan som valt att *inte* sitta på Ullevi Lounge trots att merparten av deras kamrater var där, återberättade sitt intryck av detta. Han beskrev att själva det faktum att stockholmarna erbjudits alternativet (men haft möjlighet att tacka nej), tycktes föranleda en lite lägre grad av kollektiv anspänning än vanligt. Risker för problem minskade och möjligheten till dialog ökade, eftersom det inledande bemötandet signalerade en vilja att välkomna dem på ett avspänt och professionellt sätt.

Samverkan kring alternativ till tillträdesförbud?

Poängen med den här utvecklingen är att vi tillsammans kunde hitta alternativa lösningar på problem och konfliktreducerande åtgärder som ingen av parterna ensamma kunnat erbjuda. Och det tar oss tillbaka till den här textens början. Till biträdande polisområdeschef Emelie Kullmyrs konstaterande av det faktum att vi i Göteborg – och kanske även resten av Sverige? – systematiskt behandlar "ungdomsproblematik" respektive "fotbollsrelaterad ungdomsproblematik" på olika sätt. Samt till möjligheten att vi tillsammans kanske skulle kunna ändra på det. Men hur skulle det kunna fungera i praktiken?

Anta att man agerat enligt den nätverksbaserade metod som tillämpas inom "Trygg i Göteborg", i samband med att man grep den 17-åring vars exempel inledde det här kapitlet. Då hade det, vid sidan av den vanliga polisanmälan, även gjorts en anmälan till

samverkansinstansen SSPF ("Skola-socialtjänst-polis-fritid"). Fallet hade tagits upp inom den nätverksgrupp som arbetar med ungdomsfrågor, till vilken även Göteborgsklubbarna i så fall borde vara kopplade. Därefter hade en rad åtgärder kunnat aktiveras som alternativ till tillträdesförbud och/eller dagsböter: involvering av familjer via orosamtal, inkopplande av skolan eftersom social problematik på fritiden oftast återspeglas i skolnärvaro eller skolresultat, olika program tillsammans med myndigheter så som "*Människan bakom uniformen*" (för att motverka myndighetsförakt) eller program inom delar av Social resursenhet – drogavvänjning, KBT (kognitiv beteendeterapi; olika metoder för att hantera tex ilska) och så vidare. Vad som vore aktuellt skulle styras av behov hos den enskilde individen. Rimligen borde även klubbarna kunna erbjuda vissa insatser för att motivera individen att delta i de olika åtgärderna. Man skulle kunna tänka sig att klubben ger personen möjlighet att få närvara på hemmamatcher istället för att helt stänga av dem, men under kontrollerade former och på läktarsektion och plats som klubb och individ enas om. Man skulle även kunna sätta upp olika kunskapshöjande eller värdegrundsbyggande insatser från klubben. Avgörande skulle i så fall vara att detta utformas på ett sätt som är möjligt för klubben att tillhandahålla, både sett till resursåtgång och kompetens.

Det ska betonas att ovanstående system inte skulle vara *istället* för tillträdesförbud, utan ett komplement. Ibland kanske avstängning är det rimligaste – och då får det ju utdömas. I andra fall kanske de olika programmen skulle tillämpas i kombination, där en avstängning kortas i utbyte mot individens engagemang i andra åtgärder. Ibland kanske programmen helt skulle kunna ersätta tillträdesförbudet. Det är flexibiliteten som är poängen. Den grundläggande signalen i den här typen av system, skulle vara att "vi vill ha dig kvar inom fotbollen, men under ordnade former", snarare än ett kort och koncist: "du är ett problem, försvinn".

Som helhet skulle det rimligen skapa bättre förutsättningar för ungdomen att i framtiden göra konstruktiva val, än de

förutsättningar som ges av en avstängning. Att enbart stänga ute unga individer innebär bara att man riskerar att hänvisa dem till andra avstängda supportrar, bland vilka vissa kanske är äldre och med ett etablerat destruktivt beteende.

“Varför ändra ett fungerande system?”

Den här typen av förändring skulle emellertid säkerligen stöta på motstånd. De huvudsakligen repressiva logikerna som tillämpas idag har trots allt varit med länge. Hela samhällsdebatten runt fotbollssupportrar kännetecknas dessutom ofta av en överraskande hög grad av affekt, vilken försvårar en saklig och rationell diskussion. Man kan föreställa sig kritiken mot en förändring:

Varför ska vi ändra på ett fungerande system? Vilka skäl finns att tro att en "Trygg fotboll..."-modell skulle visa bättre resultat? Vilken reell nytta skulle man kunna förvänta sig?

Det här är rimliga frågor, men det finns också rimliga svar.

För det första: det finns förstås inga skäl att ändra ett fungerande system. Det är bara det att vi i dagsläget inte har något. Det är inte så att vi kan peka på en generell, positiv utveckling kring ordningsläget de senaste åren och kausalt koppla detta till tillämpningen av tillträdesförbud eller dagsböter. Tvärtom brukar förklaringarna bakom de flesta positiva utvecklingstrenderna vara betydligt mera komplexa och handla om gemensamma mål, involvering, bygge av legitimitet och liknande. Införandet av SLO-systemet är ett exempel som brukar hyllas av alla aktörer runt svensk fotboll. Sett från ett sådant perspektiv är det rimligare att fråga sig: *“Varför ska vi inte lämna eller utveckla ett icke-fungerande system”?* Ett där felande ungdomar i första hand ska straffas till ett bättre beteende – en logik som sannolikt inte används inom några andra delar av svensk ungdoms- och kriminalvård.

För det andra: Det finns ett enkelt, logiskt skäl att tro att det här skulle fungera: Att arbetsmetoderna redan används på andra områden och andra ungdomar! Det handlar alltså inte om att

uppfinna hjulet. På nytt är det alltså rimligare att vända på frågan: *Om de här metoderna anses rätt i andra sammanhang, vilka grunder finns det då för att de **inte** skulle vara rätt runt fotbollen?*

Slutligen några ord om potentiella effekter. På individuell nivå skulle nyttan med en samverkan mellan fotbollen och samhället, vara att man binder samman individens emotionella engagemang i sin klubb, med samhällets sociala resurser. Klubblojalitet och viljan att närvara vid match kan så att säga fungera som drivkraft för individens vilja att delta i ett förändringsarbete. Visst, man kan inte förvänta sig att resultaten kommer vara fullständiga eller omedelbara – i flera fall kommer man bara kunna se effekterna på sikt och ibland kanske inte alls. Men det är inte unikt; det är ofta så arbete med ungdomar ser ut. Dessutom finns inget att förlora på att pröva nya vägar. De flesta tycks ju vara överens om att effektiviteten hos de huvudsakligen repressiva metoder som använts de senaste decennierna varit tveksam.

På kollektiv nivå ska man inte underskatta vad en förflyttning mot ett mera balanserat system kan ha för effekter över tid. Ett upplevt illegitimt tryck mot en grupp som utvecklat en gemensam social identitet, exempelvis supporterkulturen, möts alltid av motstånd och att gruppen sluter sig samman. Känslan av orättvisa sprider sig till fler än de som direkt påverkas av trycket, i det här fallet även till individer som normalt inte bryter mot regler och lagförs. Detta underblåser destruktiva normer, exempelvis auktoritets- och myndighetsförakt, och legitimerar ifrågasättande och motstånd. Slutsatsen är självklar: *"De skiter i oss. De ser oss bara som problem. Kan de, så vill de göra sig av med oss."* Och visst, den analysen blir närmast karikatymässig ibland, i vissa sammanhang dras den så långt att den blir direkt löjlig. Men hur skulle det kunna bli på något annat sätt? Det *är* ju faktiskt den signal som skickas ut, när verktygslådan bara innehåller ett enda verktyg – avstängning – samtidigt som man i andra sammanhang har mera flexibla system.

Men – motsatsen är möjlig. Exemplet från resonemanget om fanhostingkonceptet ovan, med eventpolisen som följde

supportrarna till arenan, antyder riktningen. Börja med att arbeta *med* supportrarna. Misslyckas det, så kan repressiva verktyg tillämpas.

När biträdande polisområdeschef Emelie Kullmyr presenterade idén om att inom ramen för Trygg i Göteborg-metodiken jobba i denna riktning, så var det därför ytterst välkommet. Jag hoppas få chansen att följa en utveckling på området.

”RIVALITET OCH SAMARBETE” - INTERAKTION OCH SAMARBETE MELLAN OLIKA LAGS SUPPORTERFALANGER

Av Eric Sjölin

För allmänheten kan det verka märkligt att supportrar till rivaliserande klubbar självmant vill ha utbyte och samarbete med varandra. Bilden man får i media tenderar ju att mest exponera rivalitet och våldsamheter, som verkligen inte vittnar om någon vilja till samröre. Och ja, rivalitet mot sina antagonister är en av de starkast sammanhållande faktorerna inom supporter-kulturen. Ett sätt att definiera sig själv, och sitt supporterskap, är att peka på olikheter och brister hos motståndaren.

Den som är mer insatt i fenomenet supporterkultur vet dock att rivaliteten, utan problem, kan läggas åt sidan vid valda tillfällen för att uppnå större gemensamma mål. Även inom de grupperingar där våld är vanligt förekommande är diskussioner och utbyte med andra grupperingar vanligt. En hängiven supporter har trots allt mer gemensamt med en lika hängiven supporter till en rivaliserande klubb, än med någon annan.

Fram till slutet av 90-talet var utbytet mellan fotbollssupportrar i Sveriges främst begränsat till möten i samband med matcher, eller dåtidens stora sommarhändelse MFF Support Cup som pågick under närmare 10 år. Detta var en fotbollsturnering där supportrar från hela Skandinavien träffades i Malmö under tre dagar och gjorde upp på fotbollsplanen under vänskapliga former. När det ansågs särskilt viktigt kunde gemensamma aktioner organiseras –

den mest kända var sannolikt Eurostand '98, en manifestation i september 1998 där klackar över hela Europa uppmanades att sitta ner och vara tysta under en halvlek, för att protestera mot UEFAs ståplatsförbud. De fick dock sällan någon större spridning, eftersom supportrarnas egna möjligheter att nå ut var begränsade. Man var beroende av att "gammalmedia" skulle snappa upp och rapportera för att nå en större målgrupp. Precis som på musikscenen fanns det under 80- och 90-tal i de flesta klubbar supporterfanzines där målgruppen var ståplatspubliken och där initierade samlare bytte med varandra. Fanzines var även ett sätt att kommunicera över laggränserna med korrespondens via pos – det vill säga när det kom nya nummer, ofta med ett par månaders mellanrum. Det var långsamt, det var svårtillgängligt – men var man tillräckligt hängiven, så fanns det kanaler.

I slutet av 90-talet exploderade emellertid fenomenet med internet hemma i varje bostad. En rad olika forum och chattfunktioner ökade kontakten mellan supportrar. Samtidigt växte tifoscenen och sedermera ultraskulturen kraftigt och attraherade en ny generation supportrar. Jag var själv en av dem som brann för de nya influenserna. Att inspireras av och utbyta idéer med andra lags supportrar var ett sätt att forma det egna supporterskapet. *Tifo-hooligans* gästbok, *Global Tifo* och *Ultras-kanalen* är exempel på några av de samlingsplatser på webben där en ny generation unga supportrar sökte sig till varandra i början på och under 00-talet. Utbyte av filmer och bilder samt diskussioner kring supporter-kulturen gjorde att supportrar vände sig vid en teknologisk värld där man kommunicerade över laggränser dagligen. För tifo-fenomenet var utan tvekan internet en dragkraft för att intresset skulle explodera och spridas över landet. Kontrasten mot 90-talets svårtillgängliga tifo-influenser, där det endast sporadiskt förekom inslag med supporter-kultur i TV, radio och tidningar, var enorm. Jag minns själv hur jag i min ungdom satt med VHS-band där tifoscener ifrån Eurosport på ett par sekunder klipptes ihop och spelades upp i slow motion för att få en glimt av

vad förebilderna i Italien och Frankrike sysslade med. Dagens situation – där rörliga bilder på exempelvis tifon, pyroteknikarrangemang och till och med upploppsscener – via hemsidor och specialiserade kanaler på sociala medier, kan spridas över världen på några timmar, var helt omöjlig att tänka sig före nätets och fiberoptikens genombrott.

Det ökade teknologiska utbytet ledde successivt till fler och fler samarbeten över laggränser – och därmed medvetenheten om gemensamma intressen, former och uttryck. Men detta innebar även att nya, gemensamma motståndare etablerades. Exempel är Svenska Fotbollförbundet och polisen, vars försök att begränsa exempelvis pyrotekniken betraktades som "supporterfientligt" och orättvist. Manifestationer och protester kunde dessutom snabbare organiseras och få spridning. Motståndet exempelvis mot SvFF:s bötesystem (där föreningar bötfälldes om enskilda i publiken bröt mot regelverken) eller mot vad som uppfattades som allt för hårdhänta ingripanden från polisen, synliggjordes allt oftare genom manifestationer på läktarplats. Många av de unga killar och tjejer som var med i nybildade tifo- eller ultrasgrupper kring millenniumskiftet, hade några år senare fått betydande poster i supporterföreningar eller i större ultrasgrupperingar. Det bidrog till att det var lättare att få till stånd gränsöverskridande samarbeten med en seriösare framtoning. I takt med att fenomenet supporterkultur växte i omfattning i Sverige fanns det givetvis även fler som hade kunskapen och viljan att organisera sig i nationella frågor.

DS 2008:20 I mars 2008 lämnades ett lagförslag om en skärpning av Lagen om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang (2005:321), i media och allmändebatt ofta benämnd "Huliganlagen", in. Flera av punkterna i förslaget, bland annat de som rörde interimistiska tillträdesförbud (möjligheten att provisoriskt och utan riktig prövning stänga av supportrar från matcher under en utredning), mötte direkt ett starkt motstånd från delar av den organiserade supporterrörelsen. I samband med matchen IF Elfsborg – IFK

Göteborg i maj 2008 samarbetade därför Elfsborgs Guliganerna med IFK Göteborgs Supporterklubben Änglarna och Ultras Göteborg, för att lyfta fokus kring frågan. En gemensam debattartikel och ett pressmeddelande skickades ut inför matchen. I början av matchen organiserade supportrarna likadana tifon på båda kortsidorna med budskapet "Dialog, rättssäkerhet, frihet under ansvar – för en aktiv och ansvarstagande supporterkultur". För att ytterligare förstärka budskapet var båda kortsidorna tysta de första 15 minuterna.

Ett par månader senare lämnade Änglarna, med stöd av Guliganerna och MFF Support, in ett yttrande till justitiedepartementet. Också Järnkaminerna, stödda av sina Stockholmskollegor ifrån AIK och Hammarby, lämnade in ett yttrande. Även om protesterna organiserades på kort tid och var något spretiga över laggränserna, ledde detta till att supportrar bjöds in till samtal med Justitiedepartementets tjänstemän på Rosenbad. I praktiken antogs lagförslaget ändå, med undantag för ett par punkter som supportrarna faktiskt lyckades påverka. Men hela arbetsprocessen var en viktig milstolpe i Svenska supportrars möjlighet att opinionsbilda och driva större frågor gemensamt – man såg att man faktiskt kunde göra avtryck tillsammans. Ett arbete som visade både på behovet av och den potentiella styrkan i det då nybildade SFSU.

Den Svenska Fotbollssupporter Unionen (SFSU), som organiserar stora delar av den svenska supporterrörelsen på nationell nivå och idag omfattar runt 40000 medlemmar, bildades 2008. Redan tidigare hade en rad mindre lyckade försök att bilda en nationell supporterorganisation gjorts. Viljan hade funnits men det saknades eldsjälur som kunde lägga grunden till en stabil förening. Under 2008 gick dock Fotbollsalliansen, en organisation ansluten till Fryshuset i Stockholm, in och bekostade hotell och konferensrum för att supportrar från hela landet skulle kunna träffas och organisera sig under en konferenshelg i Stockholm. Diskussioner hade inför mötet pågått i flera månader på gemensamma nätforum

och tidpunkten var rätt för att organisera sig då flera viktiga frågor rörande svensk supporterkultur fanns på agendan. Supportrar till nästan alla allsvenska klubbar och hälften av Superettans supportergrupper fanns på plats och dessa utgjorde grunden för det som idag är SFSU. Svårigheten att verkligen ta steget och agera inom ramen för en nationell förening, med fungerande styrelse, verksamhet och ekonomi var dock bitvis tuff. Det geografiska avståndet har varit en faktor, en annan att många av de som valts in på förtroendeuppdrag redan haft en tung ideell arbetspost lokalt. Trots hinder på vägen har föreningen SFSU emellertid utvecklats till att idag utgöra en viktig opinionsbildare och naturlig samtalspart inom svensk fotboll.

Arbetet med *Vår kärlek är inte till salu - Bevara 51 procent* innebar ett genombrott när det gäller SFSU:s ställning och inflytande. Detta var en kampanj för att bevara medlemsdemokratien inom svensk idrott och arbetet kring den så kallade 51-procentregeln har av många inom Supportersverige betraktats som den viktigaste kampen någonsin. Frågan handlade om ägande inom idrottsklubbar och hade varit omdebatterad sedan 1999, då möjligheten att bilda Idrottsaktiebolag (IdrottsAB) ansågs som första steget till att helt upphäva 51-procentregeln. Detta skulle göra det tillåtet med externt ägande fullt ut – det vill säga att klubbar skulle kunna kontrolleras av enskilda personer eller företag, istället för att "ägas" av medlemmar, som alla hade en röst på ett årsmöte.

Det tog några år innan fotbollssupportrar fick upp ögonen och på allvar kunde börja mobilisera i frågan. För 15 år sedan var det ytterst få aktiva supportrar som såg någon större mening med att gå på årsmöten och engagera sig. Men det kom att ändras när man stod inför risken att förlora sina demokratiska rättigheter, till förmån för ägande baserat på kapital. Under 2009 lämnades de första motionerna in på årsmöten med syftet att bevara 51-procentregeln. Bland andra IF Elfsborgs, AIK:s, Hammarbys IF:s samt Djurgårdens IF:s medlemmar behandlade frågan via sina

årsmöten 2009, med syftet att respektive förening skulle verka för att 51-procentregeln skulle bevaras. Det var första gången som supportrar i sin egenskap av att även vara medlemmar i sina föreningar på bred front använde föreningsdemokratins som påtryckningsmedel. Under åren som följde, upprepades exemplet även på andra håll.

Kampanjen *Vår kärlek är inte till salu - Bevara 51-procentregeln* var indelad i flera steg. Kampanjen leddes från början genom en arbetsgrupp som sattes upp inom ramen för SFSU. Gruppen bestod av en handfull supportrar med anknytning till IFK Göteborg, Elfsborg, Örgryte respektive AIK, vilket illustrerar hur långt det lagöverskridande arbetet nu kommit. Dels togs en kampanjlogga fram och spreds i olika lags färger, som ett sätt att få större spridning på respektive lags läktare genom flaggor, banderoller, souvenirer och klistermärken. Under flera år skrevs debattartiklar, motioner och det förekom ett gediget opinionsbildande i klubbar, i distrikts- och i det nationella förbundet (SvFF). Kampen för att bevara 51-procentregeln, och turerna bakom, fick även uppmärksamhet i media, exempelvis i Sportbladet och SVT:s Uppdrag Granskning.

I maj 2013 följde så slutligen två timmars debatt på Riksidrottsmötet, där frågan skulle avgöras. Supporterrörelsens genomslag i frågan manifesterades av att en av talarna på mötet var Anders Almgren, tidigare ordförande i Blåvitts supporterklubb Änglarna och en del av SFSU:s arbetsgrupp i 51-procentsfrågan. Han representerade nu IFK Göteborg på mötet, då denna klubb motionerat direkt till Riksidrottsmötet om att bevara demokratiregeln som en följd av motion till och beslut på föreningens årsmöte. När diskussionerna avslutats stod det klart att nejsidan vunnit. 51-procentregeln förblev oförändrad och Riksidrottsförbundet fick inte mandat att släppa från sig ansvaret för regelns utformning till specialförbunden. Beslutet om att bevara 51-procentsregeln var en enorm seger för de organiserade supportrarna, med SFSU i spetsen. Själva frågan är tills vidare begravd,

men lita på att supporterrörelsen kommer att stå starkt rustad den dagen den väcks igen.

Andra kända exempel på samarbeten under senare år är **Här står man-kampanjen**, som handlade om att riva upp den så kallade ståplatsreduceringen inom svensk fotboll, som SEF beslutades om 2008. I praktiken handlade detta om att SEF hade för avsikt att reglera hur stor andel av svenska arenors åskådarplatser, som skulle få vara ståplatser. Regleringen ansågs bland många supportrar vara ett steg mot att ståplats helt skulle förbjudas. Även i denna fråga pågick ett parallellt arbete med att påverka genom föreningsdemokratin, genom manifestationer på läktarplats och genom opinionsbildande i media. Ståplatsläktaren har alltid varit en grundsten i supporterkulturen och kampen för att bevara ståplats fick enorm uppslutning. Även här fick svenska supportrar gehör, då beslutet ändrades av medlemsklubbarna i SEF under slutet av 2013.

Positiv läktarkultur var ett upprop och kampanj som pågick under 2011-2012 med syftet att lyfta supportrars betydelse för svensk fotboll. Det kännetecknades av ett gediget opinionsarbete över laggränserna för att försöka få debattklimatet i media att svänga och få fler att skriva nyanserat om supporterkultur. Initiativet är ett av flera tillfällen då svenska supportrar försökt ta en aktiv roll för att påverka den allmänna bilden av svensk supporterkultur, i syfte att nyansera den ofta problemfokuserande och stigmatiserande bild som förmedlats. Sammantaget måste man nog säga att det haft effekt; åtminstone jag tycker att man märker en väldigt stor skillnad på landets största medieredaktioner, där kunskapen om och synen på fotbollssupportrar är mycket bättre idag än för tio år sedan. Svenska supportrar har i högsta grad bidragit till den utvecklingen genom förmågan att på allvar organisera sig och ta en aktiv och sansad plats i den allmänna debatten, samt flera tunga skalper i viktiga frågor.

SFSU erbjuder idag ett nätverk och en plattform för att organisera supportrar. Genom föreningsdemokratin, genom

internet samt genom olika uttryck på läktarplats har Svenska supportrar tre kraftiga verktyg för att göra sina röster hörda. Idag går det otroligt snabbt från det att en fråga väcks till att det finns möjlighet att mobilisera brett stöd för den nationellt. Alla supportergrupper arbetar med egna kommunikationskanaler som på några timmar kan mobilisera tusentals personer. Allt oftare på senare år har media vittnat om fotbollssupportrars organisationsförmåga och möjlighet att kunna driva större frågor. När till exempel supportrar till de flesta allsvenska klubbarna samlade in miljonbelopp till flyktinkatastrofen 2015 gav, det stor uppmärksamhet i media.

I Sverige finns en sund debatt kring vilka frågor fotbollssupportrar ska engagera sig i. Vad är politik? Vad hör hemma på en läktare och inte? Svaren kommer att variera över tid och i olika sammanhang. Svensk fotboll har som en följd, på senare år, valt en inriktning där bland annat 51-procentregeln, SLO-rollen, dialog och demokratiarbete är centrala begrepp. Supporterrörelsen får ta stor plats inom svensk fotbolls utveckling. Men det är viktigt att vi tar ansvar för att fortsätta vara sansade och konstruktiva, för att den här utvecklingen ska vara hållbar. Om vi slentrianmässigt avfärdar kritik, om vi reflexmässigt anser att vissa parter alltid har fel och vi själva alltid har rätt när intressekonflikter uppstår, eller om vi glömmar att svenska supportrars största segrar baserade sig på vår förmåga att mobilisera breddrörelsen och inte en smal del av klackläktarkulturen, då kan de framgångar vi uppnått snabbt gå om intet. Det är viktigt att vi minns det, både i ord och i handling.

I dagsläget konstaterar jag dock följande: För några år sedan var tysk fotboll den stora förebilden i alla avseenden. Nu är det allt oftare så att Sverige och det arbete som svenska supportrar gjort, lyfts fram i internationella sammanhang.

Vi har mycket att vara stolta över!

”EN SORTS BRISTANDE NYFIKENHET” – OM RELATIONEN MELLAN SUPPORTRAR OCH MEDIA

Av John Pettersson

Ritualen är samma efter varje match, nästan oavsett resultat. Bussen hem till Hisingen, uppför trapporna, säga hej till sambon, sedan direkt till datorn.

Jag fäller upp laptopen, kollar höjdpunkterna och intervjuerna på Fotbollskanalen, läser Sportbladets, Expressens, och GT:s täckning (inklusive liverapporteringarna), sveper över Youtube för att se om någon hunnit ladda upp klack-klipp ännu, loggar in på Svenskafans och scannar av forumen – våra och deras. (Att läsa motståndarlagets forum efter en särskilt trivsamt seger är en speciell sorts skamligt intensiv njutning, men alla gör det – det brukar som bekant kallas för "forumporr"). Sedan kommer bloggar, motståndarnas lokalmedia, Fotbolldirekt...

En genomsnittlig match kanske jag läser igenom ett par hundra olika vittnesmål från folk som också var där, om man räknar foruminlägg, supporterjournalistik, och mer "traditionell" medie-rapportering i alla olika kanaler. Och jag är inte ensam – de flesta jag känner gör likadant. Det är en naturlig del av att vara supporter på 2010-talet. Matchen är inte slut när domaren blåser – matchen är slut när man läst den sista matchrapporten, när den ilska diskussionen på forumet klingat av, när det slutat twittras om offsidestituationen i andra halvlek.

Man kan sucka åt klicknomin på sportsidorna, eller le i mjugg åt särskilt tafellig eller stjärnög supporterjournalistik (det har

funnits inslag på SvenskaFans som fått skämskudden att åka rally mellan soffan och ansiktet), eller så kan man helt enkelt bara storkna över att varenda jävel med ett tangentbord verkar befinna sig därute och ha åsikter om fotboll – *signal to noise-ration är totalt fuckad*, för att använda fackspråk.

Men det är bättre än vad det var. Mycket, mycket bättre. "Ni vet inte hur bra ni har det" är ingen speciellt lovande inledning på en text, men ärligt talat, kära bröder och systrar som får växa upp i 2010-talets fotbollsmedialandskap: ni vet inte hur bra ni har det.

Men jag vet. För jag minns krönikörmännen. Ännu en bit in på 2000-talet var de dominerande vittnesmålen från svenska fotbollsläktare – de mest lästa, de för utomstående "mest trovärdiga", nämligen krönikörmännen. Deras bistra fyrtilialistnunor prydde bildbylines i den ännu inte sönderkrisade svenska dagspressen, där de efter varje allsvensk omgång fick tillfälle att bre ut sig om det de såg som diverse tillkortakommanden på planen, läktaren, och i styrelserummen.

De hade enstaviga svenska namn – Mats! Jan! Ulf! – och när de skildrade supportrar lät det oftast såhär:

"skränande pack..."

"hjärndöda grottmänniskor..."

"vissa hjärnskadade individer..."

Samtliga citat ovan är hämtade från en och samma bok – Mats Olssons "Blött och blåsig, det känns som berättelsen om mitt liv", som samlar hans sportkrönikor i Expressen mellan 1990 och 2002. Jag har valt ut dem inte för att Olsson var värre än någon annan, utan för att illustrera en specifik poäng. Inom sportkrönikörernas skrå var Mats Olsson nämligen revolutionär under nittioalet. Stilistiskt flyhänt och beväpnad med en arsenal av kulturella referenser skrev han långa sökande texter laddade med närvaro och empatiska personporträtt. Hans blick för spelet var inget att skriva hem om, men hans blick för människan som spelade var nästan oöverträffad. I jämförelse med sina generationskamrater i spalterna var han fenomenalt progressiv – men när han någon gång skrev om

supportrar var det lik förbannat skrånande gorillor, hjärndöda svin, eller fascistoida våldsverkare det handlade om.

Och så där lät det, med få undantag. I bland fick den misstänksamma tonen absurda proportioner, som när Tony Ernst (dåvarande MFF Support-ordförande) av oklara skäl kallades för "huligan med gåsapenna" i Svenska Dagbladet, eller när Göteborgs-Postens fyrtiotalisttyckare på fältet läste fel på en banderoll och raskt informerade sina läsare om att ett tungt kriminellt nätverk tagit över Gamla Ullevis läktare med IFK Göteborgs goda minne.

Känner ni igen retoriken? Det borde ni. Det är nämligen ganska liknande tongångar – konspiratoriska, fientliga, missunnsamma – som vi supportrar odlar gentemot media. Det var iallafall tidigare svårt att umgås en längre tid i supporterklubsar utan att åtminstone någon gång få höra åsikten att journalistjävlar är ett pack man borde skjuta av. "Jävla pack"-mentaliteten bottnar, tror jag, i slutändan i en sorts bristande nyfikenhet; den ilske supportererna har inget intresse av att begripa *varför* en journalist skriver som hen gör, hen bestämmer sig bara för att journalistjäveln måste "hata min förening". Och lika lite var krönikörmannen intresserad av att sätta sig in i nyanserna i tvåtusentalets supporterklubsar; han var intresserad av att döma ut det, i hans ögon, våldsverkande jävla fascistpaket som "egentligen inte gillar fotboll utan bara är där för att slåss."

Skillnaden var bara att när supportrar betar sig konspiratoriskt och missunnsamt har de i bästa fall i regel en publik på femton personer runt ett pubbord; krönikörmännen hade hundratusentals läsare.

Victor Capel, med bakgrund i Svenska Fotbollsupporterunionen (SFSU) och AIK:s supporterklubb Black Army, har sagt i en intervju att den som beskrivs som en komplett idiot tillräckligt länge också kommer att börja bete sig som en komplett idiot. Öppnade man tidningen för femton år sedan fanns det i regel två bilder av supportrar: skrånigt fylla eller våldsam halvfascist. Uppmuntrande, eller hur?

Men så hände det något. Tidningen Offside brukar få mycket cred för den vitalisering av fotbollsjournalistiken som skedde runt millennieskiftet, men jag vill hävda att Aftonbladets bilaga Sportbladet, trots sitt skamfilade rykte i supporterkretsar, var minst lika viktiga för utvecklingen i hur fotbollen och dess supportrar skildrades på sportsidorna. Profilskribenterna Simon Bank och Erik Niva var redan från början helt öppna med att de var journalister till yrket, men supportrar i vardagslivet. Även om det var ett engelskt lag (Tottenham) de höll på – det är, och var, med rätta fortfarande väl känsligt för en allsvensk journalist att erkänna att han har ett favoritlag i Allsvenskan – så lyckades de ofta använda sitt spaltutrymme för att illustrera supporterskapets emotionella substans: irrationaliteten, galghumorn, de ständiga besvikelserna. För första gången fick svenska supportrar fotbollsskribenter som de kunde identifiera sig med, inte bara förhålla sig till.

Deras kollega Robert Laul blev inte lika omhuldad – han var och är fortfarande direkt illa omtyckt av många – men han var förmodligen på sitt sätt ännu viktigare för att öppna upp konversationen mellan supportrar och reportrar. Den gamla skolans proffstyckare praktiserade mest envägskommunikation. Laul? Han svarade på varenda mail, gav sig in i varenda debatt, och var först i landet med att ha en fotbollsjournalistisk blogg som faktiskt var värd att läsas. Han fick ta sanslösa mängder med skit, en del av det välförtjänt, men studsade på något vis alltid tillbaka.

Just de åren när Lauls bloggande tog fart, mellan 2004 och 2006, läste jag själv till journalist. De åren framstår i efterhand som något av lugnet före stormen när det kommer till journalistikens framtid. Smartphones var fortfarande en glimt i Steve Jobs öga, och sociala medier bestod av en frän ny grej som hette Myspace. Journalistutbildningen var fortfarande skraddarsydd för en gammaldags lokaltidningsjournalist på en liten ort, med digitala medier infällt som en eftertanke. Bloggfenomenet, som var en av studietidens stora snackisar, var implicit just det – ett fenomen, en fluga. Inget som skulle förändra journalistiken på djupet.

Det var alltså utan några större förväntningar på vad det skulle innebära som jag under tiden på utbildningen gick med på att börja skriva för en nystartad fotbollsblogg, som en bekants bekant dragit igång.

Han hette Markus Hankins, och bloggen han startat hette Bara Ben på Glenn Hysén.

Om Laul förvandlade det journalistiska fotbollstyckandet från monolog till dialog så var Hankins en banbrytare från det andra hållet. Maniskt produktiv, ständigt debattlysten och extremt engagerad i Blåvitt hade han varit en konstant ettrig närvaro på det blåvita internet redan innan han i mars 2005 (ett halvår innan Blondinbella!) skrev det första inlägget på bloggen.

Jag gick ut journalistikskolan, jag fick arbete på en mestadels oläst tidning i min hemstad Göteborg. Jag kom efter inte alltför lång tid att vantrivas som journalist, och inget jag skrev i yrkets vägnar under de fem år jag arbetade på redaktioner skulle någonsin väcka några större reaktioner. Men de sporadiska inlägg jag anonymt skrev på Baraben skulle få hundratals kommentarer, sätta mig i kontakt med människor jag än i dag kallar vänner och i förlängningen leda till att jag fick vara med och skriva boken om IFK Göteborgs supporterhistoria. Det förändrade helt enkelt mitt liv och mitt skrivande, på ett sätt som den "traditionella" journalistiken aldrig gjorde.

Baraben var under sin storhetstid lite av ett unikum i fotbollsmedia: en tydligt partisk supporterröst som trots det hade kapacitet att göra riktiga avtryck. Det fanns enstaka redaktioner på SvenskaFans som hade samma verkshöjd (jag tänker till exempel på MFF-sidan Himmelriket), men jag tror jag vågar hävda att Baraben stack ut i den snöboll av kompetent supporterjournalistik som började rulla under det tidiga tvåtusentalet. Hankins och en handfull av de övriga skribenterna som han ständigt rekryterade gjorde ordentliga grävjobb, kom med egna avslöjanden, och stod ofta för den bästa och mest kritiska bevakningen av IFK Göteborg som stod att finna på nätet. För dem var "supporterjournalistik"

helt enkelt journalistik. De lade upp hopklippta highlights från matcher (och hela matcher för nedladdning), de skickade ut reportrar på fältet för att punktmarkera försäsongsläger, de erbjöd livesändningar av matcher som inte TV-visades, och en februaridag 2008 var jag själv med när de spelade in en proto-variant av vad vi flera år senare skulle kalla för en podcast.

I dag är bloggen död som format, och sidan Baraben uppdateras knappt längre, men arvet från bloggen är fortfarande levande. Den största blåvita podcasten kommer direkt från Baraben. De mest profilerade skribenterna är fortfarande välkända i blåvita supporterkerisar. Två av oss som skrev för bloggen kom att även att, tillsammans med andra, skriva boken om IFK Göteborgs supporterkultur.

Hankins gick vidare och blev profilreporter, nyhetschef och till sist webbchef på lokaltidningen. Han var långt ifrån ensam, på Baraben och i Supportersverige, om att göra resan från läktaren till redaktionen.

För – vilka var det egentligen som satt där tillsammans med mig i föreläsningssalarna på journalistikskolan 2005? Jo, där fanns aktiva HIFare, Djurgårdare och Bajare. Där fanns en före detta supporterklubbsordförande, en dedikerad ÖISare som hängde med mig på Gamla Ullevi ståplats ett par gånger, numera känd och profilerad kvällstidningsskribent.

Min lokaltidnings sportredaktion brukade husera en man som på allvar trodde att kriminella gäng höll hov på våran läktare. Han är borta nu, och i hans ställe sitter det en journalist som skrev sina första rader på SvenskaFans Blåvittsida. Supporterjournalistik är inget skällsord, att ha en bakgrund på ståplats kan tvärtom vara en merit. Läktarens bästa hjärnor har flyttat in på redaktionerna.

Så media har flyttat sina positioner en aning. Det är en seger för den nyanserade rapporteringen av supporterkultur, för en medial beskrivning av vår värld som inte bara är avståndstagande och misstänksam. Men det är ingen definitiv seger.

För nej, allt är verkligen inte bra. Det är fortfarande så att majoriteten av alla supporterskildringar som förekommer i svensk press är negativa. Och det finns faktiskt skäl till det förutom att "journalisterna hatar vår passion", som vissa uttrycker det.

Vi kan ha tio SLO-er i varje förening som idkar damage control och fotbollsreportrarna på pressläktaren kan bestå uteslutande av gamla klackrävar – de kommer ändå att kalla en spade för en spade. Idiotiskt beteende kommer alltid att generera rubriker på ett sätt som förväntat positivt beteende inte gör (högljudd sång kan, om man har tur, nämnas i en bisats – handgemäng utanför stadion kommer per definition att bli den dominerande berättelsen om matchen). I bland tvivlar jag på att vi har förstått det.

Vi har kontrollen över vår egen berättelse, i mycket större utsträckning än vad vi hade tidigare.

Men det räcker inte. Vi måste göra vår bit. Vi vet att mediebilden är skev, men vi kan rätta upp den. Om vi förstår vissa enkla principer om nyhetsvärdering och pressetik. För media är ett verktyg och det kan att fungera för oss eller mot oss. Det handlar om att begripa spelreglerna. Du kan inte vara glad över att spisen värmer din mat och arg på att den bränner dina fingrar, som Chris Rock sa en gång.

Med det sagt så måste vi fortsätta vara kritiska. Vi har ett ansvar som vi ibland brister i, men å sin sida har media också ett ansvar. Ett ansvar de sket i under rätt många år av krönikörmän, och ensidig rapportering, och ett stundtals befängt nyhetsurval. Det kommer alltid finnas tillfällen då supportrar och media är motparter, där våra respektive intressen leder till direkta målkonflikter; men det finns faktiskt ännu fler tillfällen då vi har nytta av varandra. Robert Laul gillar att ta upp att inget säljer lika bra i sportvärlden som positiva nyheter; låt oss hoppas att redaktionerna anammar det tankesättet, och speglar den positiva utvecklingen i lika hög grad som de nagelfarit tragedierna och det negativa, nattsvarta.

Då kan vi kanske nå fram, om inte till fullständig fred, så iallafall till en sorts produktiv vapenvila.

För vi vet hur alternativet ser ut, hur kriget ser ut. Vi har sett det. Alternativet är decennier av misstro och bojkotter och grälsjukhet och dåligt underbyggda argument.

Och det är det väl ingen av oss som orkar med längre?

"ATT HANTERA PÖBELN" – BILDEN AV SUPPORTRAR I OFFENTLIGA RAPPORTER

Av Mathias Henriksson

Den organiserade supporterrörelsen har utvecklats snabbt de senaste 10-15 åren och den nationella supporterorganisationen Svenska Fotbollsupporterunionen (SFSU) ses numera som en naturlig samtalspartner inom svensk fotboll. Men trots det, så går det att se en röd tråd i den bild som ges av supportermiljön mellan å ena sidan de två senaste nationella samordnarnas slutrapporter och å den andra medierapporteringen redan för hundra år sedan.

När man går igenom de offentliga rapporter och utredningar som på olika sätt behandlar supportermiljön runt svensk fotboll de senaste trettio åren, så är det flera saker man slås av.

För det första har samtliga tillkommit med syftet att utifrån en bestämd problemformulering föreslå lösningar på ett problem. Problemet har dock sällan definierats och avgränsats ordentligt och det har sällan grundat sig i statistik och siffror eller någon form av forskning på området. För det andra finns ett genomgående tema beträffande de som genomfört utredningarna. Några av de ansvariga utredarna har haft viss bakgrund i idrottsrörelsen som sådan, men de kan inte i något fall sägas ha haft något eget förhållande eller erfarenhet av den supportermiljö de fått i uppgift att förstå och påverka. Intresset för att utgå från en värdeneutral helhetsförståelse av supporterulturen och att involvera de människor som lever ett eget aktivt supporterskap, har i nästan samtliga fall varit obefintligt. Supportrarna på läktarna har alltid

varit "någon annan", ett problem som ska hanteras ovanifrån, gärna genom förslag på regler och hårdare tag.

Hur blev det så?

Före de offentliga rapporterna

Diskussionen om fotbollspublikens natur och hur den borde – eller kanske än mer *inte* borde – uppträda är gammal, även om den under större delen av 1900-talet fördes i media och inom idrottsrörelsen, snarare än från statsmakten och det offentliga. *Det är intressant att titta på, eftersom en utredare som saknar egen erfarenhet av supporterkultur, ändå utvecklar ett eget förhållande till den via den mediala debatten.* Hur har alltså tonläget i debatten varit?

Redan 1912, efter ett stökigt derby i Göteborg där slagsmål mellan spelare ledde till att publik stormade spelplanen, följde en mediedebatt om publikens uppträdande. I Idrottsbladet föreslogs att ståplatspubliken skulle vägras tillträde till matcherna, alternativt att priserna borde höjas så att "de stökiga elementen" kunde hindras att komma in. Oroligheterna återkom vid derbyt året därpå varpå Svenska Fotbollförbundets ordförande Wilhelm Friberg bland annat slog fast att "anslag skola uppsättas på spelplanen med uppmaning till publiken att icke genom skrån eller annorledes störa de spelande". Gällande frågan om biljettpriser sade Friberg att "möjligen kommer priset på entrébiljetten att höjas för att få bort den publik som uppträder otillbörligt", samt att liknande försök provats tidigare "och ledt till önskad resultat: pöbelns avlägsnande". Efter SM-finalen mellan AIK och Helsingborgs IF 1914 fortsatte diskussionen då stockholmspubliken anklagades för att vara alltför lokalpatriotisk. Frågan om publiken hade rätt att tydligt få sympatisera med endast ett av lagen på planen och dessutom "gifva hörbara uttryck åt sin sympati och sin entusiasm" delade den tidens sportskribenter.

Vad vi ser här är hur auktoriteter inom idrottsrörelsen och media markerar distans till fotbollspubliken – delar av den

etiketteras som "problematisksk" eller "pöbel", men utan någon distinkt avgränsning. Vilka är det egentligen som utgör pöbeln? Det är inte heller enbart exempelvis våldsamt beteende som ifrågasätts, utan själva den emotionella investeringen i en utvald förening och det faktum att man ger uttryck för sympatierna ifrågasätts. Detta var helt säkert naturligt utifrån dåtidens syn på "sportsmannaanda", men det innebar ändå en distansering från fotbollspublikens sätt att följa sporten och sina lag.

Nästan sextio år senare präglades diskussionen av samma ton efter den sista allsvenska omgången 1970, då Örebro SK mötte IFK Göteborg på Eyravallen. Efter ett bortdömt mål för det nedflyttningshotade bortalaget, som ledde till att delar av publiken stormade planen, försökte arenans speaker lugna känslorna genom att hota med att matchen kunde avbrytas om inte folk återvände till läktarna. Utropet i högtalarna ledde dock snarare till att fler göteborgare sprang in på planen, då hotet om omspel uppfattades som den sista chansen att rädda kvar det egna laget i Allsvenskan. Precis som sextio år tidigare levde fortfarande idealet om en gentlemannamässig fotbollspublik vars engagemang borde behärskas och aldrig övergå i enögdhet. Det var till dessa ideal som speakern i Örebro vädjade, men verkligheten på läktarna såg annorlunda ut. Fotbollspubliken samlades kring sina lag, inte kring en sportsmannaanda från seklets början. I flera av rapporterna i media dagen efter misstänkliggjordes supportrarnas engagemang som något okänt, farligt, "sydländskt". Det var inte heller denna gång enbart det faktum att bortasupportrarna stört ordningen och avbrutit matchen som ifrågasattes, utan även supporterskapets orimliga passion i sig. I en artikel i Aftonbladet pratade Fotbollförbundets företrädare om att de inte trodde något liknande kunde hända i Sverige och att enda lösningen nu var att sätta "hårt mot hårt" och ta till "radikala åtgärder". En styrelsemedlem från IFK Göteborg tog avstånd från uppträdanget, men trodde inte att supportrarna var medlemmar i föreningen: "Av erfarenhet vet vi att bussresor i samband med idrottsevenemang ofta drar till sig ett

visst klientel. Folk som ser chansen att för en rimlig slant komma ut och slå runt ett tag”.

Tonen kändes onekligen igen från Wilhelm Friberg och andras tal om att avlägsna pöbeln från läktarna i början av 1900-talet. Den här bilden är viktig att ha med sig när vi tittar på de offentliga rapporter som olika myndigheter publicerat de senaste trettio åren.

Den första offentliga granskningen

Trots att Riksidrottsstyrelsen redan 1970 vidtog åtgärder ”för att vrida utvecklingen rätt” – bland annat försågs förbunden med 50 000 kronor i anslag för ”propaganda, instruktion och dylikt” – så var det först i mitten av 1980-talet som den statliga förvaltningen på allvar började uppmärksamma vad som skedde runt fotbolls-läktarna. Vid årsskiftet 1984/85, ett par år efter att ungdomar runt de tre stockholmsklubbarna bildat klackföreningarna Black Army, Bajen Fans och Blue Saints samt några månader före Heyselkatastrofen då 39 personer omkom och 400 skadades vid Europacupfinalen i Bryssel, skapade Brottsförebyggande Rådet (BRÅ) en arbetsgrupp som skulle studera utvecklingen. Uppgiften var att föreslå åtgärder för att minska våld, skadegörelse och ordningsstörande beteende i samband med fotbolls- och ishockeymatcher. Arbetsgruppen leddes av BRÅ:s styrelseledamot Bosse Ringholm och bestod, utöver två tjänstemän från BRÅ, av representanter från Svenska Fotbollförbundet, Rikspolisstyrelsen, Svenska Kommunförbundet och Svenska Ishockeyförbundet.

Arbetsgruppen levererade fyra delrapporter med olika teman och en slutrapport; *Vilka står för läktarvåldet?* (1985:14), *Åtgärder vid inpasseringen* (1985:16), *Åtgärder inom idrottsanläggningarna* (1986:2), *Orsaker och åtgärder* (1986:3), *Resor till och från matcherna* (1986:10). Den första delrapporten utgick från problemformuleringen om läktarbråk orsakas av ”normala killar som blir vilda på grund av berusning och rådande stämning”, eller om det handlar om ”professionella busar” som endast söker sig till platser där det kan

förväntas att bråk uppstår. Det senare alternativet påstods vara den uppfattning som poliser och vakter hade. Undersökningen genomfördes genom att studera bakgrunden för 125 personer som greps i samband med evenemang på Råsunda och Idrottsparken i Norrköping 1984/85. Märkligt nog inkluderades dock hela 51 personer, nästan halva totalpopulationen, som greps vid *en rockgala* på Råsunda, vilket kommenterades med att det våld som förekommer på rockgalor inte skiljer sig nämnvärt från "fotbollsvåldet". Slutsatsen som rapporten presenterade var att de flesta som gripits var påverkade av alkohol och att de tidigare varit i kontakt med polis eller sociala myndigheter. 60 % av de som omhändertagits för annat än fylleri var tidigare brottsbelastade, vilket fick rapportförfattaren att slå fast att det var entydigt att "när det uppstår allvarliga bråk på läktare i samband med fotboll eller andra evenemang finns ett stort inslag av s k "busar". Kanske var det denna grundsyn som gjorde att arbetsgruppen valde att lägga sitt största fokus på åtgärder för att kontrollera publikens uppförande genom staket, vakter, poliser och att genom vädjanden och information försöka få publiken att besinna sig. Frågan är om de rekommendationer och åtgärder som gruppen kom fram till kunde ses som nyskapande ens för trettio år sedan?

I rättvisans namn ska dock sägas att delar av gruppens rapporter även problematiserade den repressiva fokuseringen. Man såg en risk att stängsel och ökade polisinsatser kunde göra att idrottsarenan skulle uppfattas som en våldsplats, som lockar till sig individer som söker just det. Samtidigt är det svårt och se att denna insikt påverkat deras förslag till åtgärder och den bild av supportermiljön som präglar rapporterna. Ett liknande drag är det faktum att rapportförfattarna gav uttryck för en delvis positiv syn på de nybildade supporterklubbarna – samtidigt som man hela tiden i rapporterna pratar om supportrar som "någon annan", någon som behöver uppfostras av idrottsrörelsen. Detta uttrycks exempelvis i åsikten att idrottsklubbarnas ansvar borde vara att se till att "goda normer och en känsla för fair-play" präglade

supportrarna, samt att bästa sättet att uppnå detta skulle vara om de nya supporterklubbarna blev egna sektioner inom ramen för respektive idrottsförening. Någon dialog med supportrarna om saken, eller ens ett resonemang kring om det verkligen var en lösning som supporterklubbarna önskade, saknas helt. De uppmanade också föreningarna att vara öppna för förslag till förbättringar från supporter- och fanklubbarnas medlemmar, men inte i första hand för att involvera ungdomarna i verksamheten eller för att deras engagemang kunde vara positivt, utan uttryckligen för att en sådan hållning skulle möjliggöra för klubbarna att kunna ställa krav på hur supportrarna borde uppträda.

BRÅ:s andra försök

Efter BRÅ-rapporterna i mitten av 1980-talet tog det mer än tjugo år innan regeringen gav Brottsförebyggande Rådet ett nytt uppdrag på ämnet. Nu handlade det om att ta fram en kunskaps-sammanställning med syfte att minska ordningsstörningar i samband med idrott, samt att föreslå insatser som kan förbättra samordningen mellan de olika aktörerna på alla nivåer. Resultatet blev en 98-sidig rapport med titeln *Strategier mot fotbollsrelaterade ordningsstörningar. En kunskapssammanställning* (2008:20). Uppdraget skedde i samverkan med Rikspolisstyrelsen och under sammanställningen hölls tre seminarier med forskare på området, supporterpolisen, Riksidrottsförbundet, Justitie-departementet, säkerhetsansvariga i stockholmsklubbarna samt, faktiskt, en (!) supporterrepresentant genom ordföranden för Järnkaminerna.

Redan i förordet nämndes att det var tunnsått med åtgärdsinriktad forskning om fotbollsrelaterade ordningsstörningar både i Sverige och utomlands, vilket ansågs göra det svårt att säga något om effektiviteten i de förslag som återkommande dök upp i mediedebatten (exempelvis strängare lagstiftning, borttagande av ståplats och högre biljettpriser). I rapporten konstaterades även att ordningsstörningarna har ändrat

karaktär sedan 80-talets rapport. Den nya våldsproblematiken med firmor – organiserade risksupportrar – jämfördes för första gången med annan organiserad brottslighet.

BRÅ-rapporten 2008 mynnade ut dels i en inventering av åtgärder (sociala, situationella och repressiva) som redan tillämpades i Sverige respektive övriga Europa och dels i förslag på framtida strategier i form av kort- och långsiktiga åtgärder. Bland de sociala åtgärderna presenterades bland annat de initiativ som tagits för att stärka den positiva supporterkulturen, likt Fryshusetprojektet *Fotbollsalliansens* arbete samt enskilda föreningars initiativ som AIK-Stilen och Djurgårdsandan. Positiv supporterkultur definierades av rapportförfattarna som "att vara engagerad och heja fram sitt lag, och att visa ungdomar andra alternativ än att slåss för att vara en bra supporter", samtidigt som de tog upp att exempelvis synen på pyroteknik skiljer sig åt. Man skrev också att det var viktigt att "aktörerna" försöker enas om vad som ska ingå och inte ingå i begreppet positiv läktarstämning, samt att det faktum att pyroteknik förekommer trots att det är förbjudet, kan bero på att det finns en "tyst acceptans från delar av fotbollsvärlden för det som benämns som 'positiv läktarkultur'". Gällande föreningarnas åtgärder för att stärka samhörigheten mellan supportrarna och föreningen, slog rapporten fast att detta skulle vara åtgärder som huvudsakligen når "unga supportrar" och inte de som redan är etablerade i firmakulturen. De kortsiktiga strategierna behandlade saker som förbättrad kontroll i entréerna, kringarrangemang runt match för att skapa mindre aggressiv stämning och rekrytera nya typer av publik (tex barnfamiljer och kvinnor), samt förläggande av högriskmatcher till lunchtid på helger. De mera långsiktiga åtgärderna handlade om översyn av arenasäkerhet, utbildning för vakter och polis vid hantering av folkmassor samt att regeringen borde utse en huvudman för att utreda och skapa en nationell åtgärdsplan för att förtydliga ansvar och samverkansformer mellan de inblandade aktörerna.

Resonemanget om hur några andra än supportrarna själva ska definiera vad som är positiv stämning åt dem är återkommande i flera utredningar och är talande för bristen på koll om hur supporter-kulturen fungerar. Att beskriva läktarmiljön som bestående av antingen "unga supportrar som går att påverka" eller "de som redan är etablerade i firmakulturen" visar också på en märklig syn på alla de tusentals människor som regelbundet besöker svenska fotbollsarenor och en bristande insikt i hur man påverkar subkulturella normer. Trots det är det värt att notera att man faktiskt för första gången här inkluderade en person från supporter-miljön, i diskussionen om densamma. Även om supporter-perspektivet tycks ha varit svårt under-representerat i arbetet, så tyder det ändå på en begynnande insikt om att supporter-aktörerna kan vara en del av lösningen, inte bara ett problem.

De nationella samordnarnas rapporter

Regeringen valde att följa BRÅ:s sistnämnda rekommendation genom att 2011 tillsätta en nationell samordnare med uppdrag att lämna förslag till hur brottslighet i samband med idrottsarrangemang kan motverkas. Som utredare och nationell samordnare utsågs först moderatpolitikern och dåvarande landshövdingen i Stockholms län, Per Unckel, som dock ersattes av före rikspolischefen Björn Eriksson efter Unckels bortgång samma år. Uppdraget var av speciell karaktär eftersom det både handlade om att genomföra ett större utredningsuppdrag och att bidra till en förbättrad samverkan mellan berörda parter. Utredningsuppdraget var dessutom ganska vitt, alltifrån att göra bedömningar av den idrottsrelaterade brottslighetens omfattning till att klarlägga ansvarsfördelning mellan parterna och lämna förslag till vad som krävs för att idrottsarrangemang ska kunna genomföras på ett tryggt och trivsamt sätt.

Totalt resulterade utredningsdelen av uppdraget i 812 sidor, uppdelade på delbetänkandet "*Mindre våld för pengarna*" (SOU 2012:23) och slutbetänkandet "*Mer glädje för pengarna*" (SOU 2013:19). Erikssons och sekreteraren Stefan Dellsås huvudlinje kan sammanfattas i tre punkter: stödja den positiva supporter-kulturen inklusive en ökad omtanke om de tillresta bortasupportrarna, förhindra tillträde till arenorna av oönskade element samt att motverka tillflödet av nya risksupportrar. Även om Björn Erikssons framträdanden i media åren efter sitt uppdrag nästan enbart har handlat om de lagförslag av repressiv karaktär som föreslogs, så var det främst det ökade fokuset på de positiva krafterna inom supporter-kulturen som var det mest nydanande med utredningen. För första gången erkände nu det offentliga Sverige att den organiserade supporterrörelsen är en viktig aktör som besitter erfarenhet, kunskap och kompetens för att utveckla idrottskulturen och att just supportrarnas egna röster är avgörande för att hitta konstruktiva, långsiktiga och hållbara lösningar. Eriksson lyfte även SFSU:s viktiga roll och att supporterrörelsen, genom SFSU, framfört flera förslag som han tagit till sig i sitt arbete. Ett minst lika revolutionerande uppvaknande får kapitlet om pyroteknik ses som. Efter ett pragmatiskt resonemang föreslogs för första gången från det offentliga (därtill en tidigare rikspolischef) att det borde inledas en försöksverksamhet med att tillåta legal pyroteknik på några fotbollsarenor för utvärdering, en fråga som den organiserade supporterrörelsen drivit i många år.

Tyvärr är det svårare att följa Erikssons och Dellsås syn på supporter-kulturens potentiellt positiva kraft hos de två efterföljande nationella samordnarna på området, Rose-Marie Frebran och Agneta Blom. Deras uppdrag såg förvisso annorlunda ut, då uppgiften var att stödja de olika aktörernas fortsatta arbete istället för att utreda några särskilda frågor, men skillnaden i inställning är ändå slående. I Frebrans slutrapport 2015 nämns att det är viktigt att regeringen fortsätter agera aktivt för positiv supporter-kultur, men även att det finns skäl att uppmana

idrottsrörelsen till en diskussion om supporterbegreppet och "tydliggöra vilka som ska inkluderas i detta". Uppifrånperspektivet förstärks ytterligare genom förslaget att klubbarna borde utmana varandra i vilka som kan skapa trevligast stämning vid sina evenemang. Under rubriken "Hur kommersiella intressen kan gynna och motverka en positiv utveckling" skriver Frebran även att tv-sändningar av matcher på pubar och restauranger gynnar den maskulina kulturen runt idrotten och på så sätt "bidrar till supporterkulturens sämre sidor - fylla, stök och i värsta fall brottsliga handlingar". Kopplat till frågan om pyroteknik skriver Frebran i sin slutrapport att vissa supportergrupper använder pyroteknik i syfte att skapa spektakulära specialeffekter, medan andra använder den illegala pyrotekniken mer som en maktsymbol än som bidrag till stämningshöjande tifon, utan att närmare redovisa bakgrunden till denna analys.

Efter rapporten riktades kritik mot Frebrans arbete från så väl SFSU som vissa journalister för att supporterrörelsen i stort sett inte hade involverats i hennes arbete. Till Fotbollskanalen kommenterade Frebran kritiken genom att delvis skylla på sin sekreterare Agneta Blom som hade lett det praktiska arbetet: "Jag tror att de har dragit i gång med något, sedan har de i efterhand frågat om supportrarna ska komma in. Men då har de kommit så långt att det känns konstigt att det kommer en ny part. Det har nog inte varit jättegenomtänkt beslut att de inte ska vara med, det har bara blivit så här." Att SFSU i slutrapporten felaktigt kallas "Sveriges förenade supporterunion" och att supporterklubbarna hade missats att bjudas in till den heldagskonferens om positiv supporterkultur som hon arrangerade känns symptomatiskt för Frebrans insats.

Just Agneta Blom tog över uppdraget som nationell samordnare under 2015. Bloms slutrapport 2016 var på dubbelt så många sidor som sin föregångares och präglades av en kritisk hållning så väl mot fotbollens företrädare och dess samarbete med polismyndigheten som mot supportermiljön i allmänhet. Under

ytan verkar den känsliga pyroteknikfrågan bubbla; att samordnaren (och polishöjdarna hon pratat med?) anser att fotbollens företrädare lyssnar för mycket på supportrarna istället för att gå på polismyndighetens hårdare linje. Det säger i värsta fall en del om både utredarens och polisens syn på supportrar – framför allt på huruvida de anser att supporterterrörelsen är en del av lösningen eller endast ett problem som måste hanteras. Både rapportens svepande beskrivning av ordningsläget runt allsvenska matcher i storstäderna, med hänvisning till en beskrivning om ett Stockholmsderby från en rapport av Statskontoret, och formuleringen om att "alla människor som befunnit sig inne på arenorna, som publik eller för att arbeta, har utsatts för fara genom att personer som befunnit sig på ståplatsläktarna har kastat knallskott och illegalt bränt pyroteknik av flera olika slag" fick kritik av SEF-företrädare i media.

Supporterkulturen beskrivs i rapporten som en kultur präglad av destruktiva maskulina normer där människor gör saker, säger saker och ursäktar andras beteende på ett sätt som sällan accepteras någon annanstans. Det senare antyds bero på de hot och trakasserier som skulle drabba den som inte ursäktade beteendet. Supportermiljön påstås tilltala personer som attraheras av miljöer där destruktiva beteenden, alkohol, droger, våld och annan brottslighet accepteras och odlas. Att det för en stor del av publiken ses som naturligt att samlas över några öl inför match tas upp i samma andetag som våldsproblematik, att det finns "grupper som tränas i både uppvigling och slagsmål" och andra som "inskafter och hanterar brännbara och explosiva varor bortom samhällets kontroll". Blom gör en stor sak av att det inom olika subkulturer runt fotbollsläktarna finns en uppfattning om fotbollsmiljön som en fristad från övriga samhället, vilket hon menar är vad våldet får sin näring från. Som bilaga till slutrapporten – och kanske som ett alibi för att utredaren själv skulle slippa nyansera sin syn på supporterfrågan? – finns en 42-sidig redogörelse om metoder för att arbeta med positiv supporterkultur, skriven av IFK Göteborgs

dåvarande SLO Anders Almgren. En viktig poäng i den gedigna bilagan är betydelsen av att supporterkulturen betraktas på ett nyanserat sätt och med fokus på det positiva. "Vi får inte vara rädda för att lyfta problemen. Men även det offentliga samtalet om det dåliga måste vara medvetet och skötas med saklighet och nyans. Generaliseringar eller överdrifter gynnar ingen, det bidrar till problemeskalerting", menade Almgren på SEF:s hemsida när rapporten släpptes. Det är en inställning som Agneta Bloms slutrapport hade tjänat på att ta till sig.

Reflektioner: likheter och skillnader över tid

Mycket har hänt såväl inom den svenska elitfotbollen som i övriga samhället sedan BRÅ-rapporterna i mitten på 80-talet fram till Agneta Bloms slutrapport 2016. 1986 låg det allsvenska publiksnittet på 5 074 åskådare per match och Djurgårdens IF-IF Elfsborg lockade så få som 468 personer till Stadion. Då handlade klackkulturen i bästa fall om ett par hundra ungdomar runt fyra eller fem storstadslag – i dag handlar det om en massrörelse. Trots denna utveckling är det lätt att få uppfattningen att det offentliga samtalet om supportermiljön fortfarande utgår från samma tveksamma slutsats som BRÅ-farbröderna drog i sin rapport 1985; att de där ungdomarna på fotbollsläktarna alltid är "några andra", av naturen stöpta i en väsensskild annan form jämfört med "vanliga killar".

Perspektivet har konsekvent varit att man ovanifrån vill hantera ett problem – att "avlägsna pöbeln" som Wilhelm Friberg formulerade det för mer än hundra år sedan. På 1970-talet skulle idrottspubliken uppfostras genom informationsinsatser och propaganda, i 80-talets BRÅ-rapporter var det idrottsrörelsen som skulle fostra klackungdomarna i goda normer och fair-play. 2008 uppmanade den statliga myndigheten BRÅ idrottsrörelsen och klubbarna att komma överens om vad de menade med positiv läktarstämning och 2015 föreslog regeringens samordnare att

klubbarna borde utmana varandra i vilka som kunde skapa mest positiv stämning på sina arrangemang. Möjligen med undantag från hos Eriksson och Dellså, så har problemen genomgående fått definiera en rörelse som idag omfattar tiotusentals individer. Något intresse för att på allvar involvera eller förstå de människor som lever sina liv på fotbollsläktarna – och som rimligen borde vara en del av lösningen på de problem som de facto existerar – har sällan visats. Även i de fall då supportertrivsel utrymme, som hos Eriksson/Dellså eller då Blom lät Almgren skriva en bilaga om hur man kan arbeta med positiv supporterkultur, så har de ansvarigas efterarbete främst löpt i traditionella hjulspår. Som exempel kan nämnas att Eriksson efter sin utrednings avslutande främst har engagerat sig i genomdrivandet av de repressiva lagförslag som framfördes, medan närvaron i debatten om den legala pyrotekniken varit obefintlig. På samma sätt har Bloms utspel efter sin rapport främst handlat om kritik mot att fotbollens centrala aktörer tycks ha en vek hållning gentemot supportermiljön, snarare än något annat. Det är uppenbarligen svårt att frigöra sig från de traditionella premisserna och inställningen att supportertrivsel ska "korrigeras", eller att man med repressiva medel kan tvinga fram önskade förändringar. Sannolikt kan det mediala intresset för problemperspektiven vara en delförklaring till detta, men det bekräftar i så fall bara de inledande idéerna om samspelet mellan det offentliga problem- och utifrånfokuserade inställning till supporterfrågorna, och den bild som reproduceras i media.

Oavsett orsak så är det stora problemet med detta att det erfarenhetsmässigt inte leder någonstans. För vilken förändring till det bättre kan man åstadkomma, när man som utredare undlåter att utgå från en värdeneutral helhetsförståelse – där supportermiljön kan bestå av så väl positiva som negativa delar – och istället målar upp en så mörk och skrämmande bild att få av de som regelbundet rör sig i supportermiljön känner igen sig? Vilken vilja till förbättring kan man skapa på supporterhåll, när de offentliga rapporterna visar en så uppenbar ovilja att ens notera de positiva delarna inom

supporterkulturen? De flesta med erfarenhet av hur de olika subkulturerna i läktarmiljön fungerar, är nog överens om att detta knappast är en väg till positiv förändring eller ens ett konstruktivt samtal.

Jag vill dock avsluta med att notera en gradvis förändring, som ändå kan inge visst hopp. För – graden av "ovanifrån", av "någon annan" och av bristande nyansering i de offentliga rapporterna har trots allt förändrats över tid. I BRÅ:s rapport 2008 var en supporterföreträdare för första gången inkluderad. I Erikssons/Dellsås båda betänkanden gavs supporterröster – genom SFSU, lokala supporterföreträdare samt SLO:er – en hel del utrymme och oavsett vad som sedan blivit av det, så presenterades flera i sådana sammanhang tidigare otänkbara tankar (exempelvis tester av legala pyroteknikalternativ). Och vid sidan av Agneta Bloms i bästa fall misstänksamma ton gentemot fotbolls- och supporterrörelsen, så släppte hon ändå fram en SLO och före detta supporterrepresentant att skriva en fristående bilaga till hennes rapport. Dessa tecken på ett upptinande förhållande till supporterrörelsen i de offentliga rapporterna, motsvaras av liknande tecken exempelvis i media och i retoriken från centrala aktörer inom fotbollsvärlden.

Det här måste vi se som en möjlighet. Vem vet, om supporterföreträdare och supporterorganisationer fortsätter att försöka bli allt bättre på att ta sin del av ansvaret för en positiv och hållbar supportermiljö runt svensk fotboll, så kanske vi i framtiden kan få se en offentlig diskussion om denna en av samtidens största ungdomsrörelser, som faktiskt på allvar är både värdeneutral, saklig och nyanserad?

OM FÖRFATTARNA

Tony Ernst, medförfattare Lars-Christer Olsson

Tony Ernst är för detta ordförande i Svenska Fotbollsupporterunionen (SFSU) samt i Malmö FF:s supporterklubb MFF Support. Lars-Christer Olsson är ordförande i Föreningen Svensk Elitfotboll (SEF) och före detta generalsekreterare i den europeiska fotbollsorganisationen UEFA. Här skriver de, i form av en mailkonversation, om det samarbetsklimat mellan SEF och SFSU som växte fram då de ledde respektive organisation

Pierre Nordberg

Pierre Nordberg är Supporter Liaison Officer (SLO) i Malmö FF. Här berättar han om SLO-jobbet, interaktionen mellan polis och supportrar, de utmaningar denna innebär samt hur SLO-uppdraget påverkar och påverkas av detta.

Maria Lemberg

Maria Lemberg är före detta styrelseledamot i Hammarbys supporterklubb Bajen Fans och nuvarande sekreterare i den nationella supporterorganisationen SFSU, Svenska Fotbollsupporterunionen. Här ger hon sitt perspektiv på erfarenheter av den kontakt med Polismyndigheten som implementeringen av Evenemangspolisen – den enhet inom Stockholmspolisen som med dialog och interaktion som verktyg arbetar för att bygga en långsiktigt hållbar relation med supportertermiljön kring svensk fotboll – innebar under hennes tid i Bajen Fans.

Anders Almgren

Anders Almgren har varit aktiv inom den organiserade supporterkulturen runt IFK Göteborg sedan tidigt 2000-tal, bland annat som ordförande i Supporterklubben Änglarna och SLO i IFK Göteborg. Nu är han del av ledningen inom Enable samt en av redaktörerna för denna bok. Här skriver han om samarbete mellan IFK Göteborg, polisen och Göteborgs Stad – under sin tid som SLO hos IFK och kanske i framtiden?

Eric Sjölin

Erik Sjölin är tidigare ordförande i IF Elfsborgs supporterklubb Guliganerna och har varit aktiv inom den organiserade supporterkulturen i 17 år. Numera är han anställd av Elfsborg som SLO och medlemsansvarig. Här skriver han om hur interaktion och samarbete mellan olika lags supportrar utvecklats de senaste decennierna, fram till dagens medvetna och välorganiserade supporterrörelse

John Pettersson

John Pettersson är utbildad journalist, IFK Göteborgsupporter och före detta skribent på supporterbloggen "Baraben på Glenn Hysén". Han är även medförfattare till boken *Vi Som Är Från Göteborg Åker Aldrig Hem Med Sorg*. Här ger han sitt perspektiv på den bild av supportrar som genom åren givits i media, samt om hur denna bild förändrats över tid.

Mathias Henriksson

Mathias Henriksson är före detta vice ordförande i Supporterklubben Änglarna och var redaktör för boken *Vi som är*

från Göteborg åker aldrig hem med sorg (2014), om supporterkulturen runt IFK Göteborg. Här skriver han om den bild av fotbollspubliken och läktarlivet som förmedlats i offentliga rapporter sedan 1980-talet och fram till idag, samt hur bilden har – eller inte har? – förändrats över tid.